

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra psychologie

**ŠEST DIMENZÍ OSOBNOSTI
A VÝBĚR PRÁVNICKÉ PROFESE**
SIX DIMENSIONS OF PERSONALITY
AND THE CHOICE OF A LEGAL PROFESSION

Bakalářská diplomová práce

Autor: **Mgr. Michaela Černá**

Vedoucí práce: **PhDr. Daniel Dostál, Ph.D.**

Olomouc

2017

Chtěla bych tímto velmi poděkovat PhDr. Danielu Dostálovi, Ph.D., vedoucímu své bakalářské diplomové práce, za odborné vedení, za pomoc a za cenné rady při zpracování této práce.

Děkuji rovněž všem svým blízkým za jejich trpělivost, pochopení a podporu.

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma: „Šest dimenzí osobnosti a výběr právnické profese“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis

OBSAH

Číslo	Kapitola	Strana
OBSAH		3
ÚVOD		5
TEORETICKÁ ČÁST		6
1	Šestidimenzionální model osobnosti	7
	1.1 Ke vzniku šestidimenzionálního modelu HEXACO	7
	1.2 Popis jednotlivých faktorů a škál	8
	1.3 Možné prediktivní výhody modelu HEXACO	14
2	Vymezení pojmu právnické profese	16
	2.1 Advokát	16
	2.2 Soudce	17
	2.3 Státní zástupce	18
	2.4 Podnikový právník.....	18
	2.5 Notář	19
	2.6 Právník ve státní správě.....	20
	2.7 Politik	21
3	Osobnost a profesní zaměření v kontextu právního prostředí	22
	3.1 Výzkumy osobnosti představitelů právnických profesí	22
	3.2 Vybrané výzkumy osobnosti u populace studentů	25
VÝZKUMNÁ ČÁST		27
4	Výzkumný problém	28
5	Typ výzkumu a použité metody	30
	5.1 Testové metody	30
	5.1.1 Inventář HEXACO-PI-R	31
6	Sběr dat a výzkumný soubor	33
	6.1 Výzkumný soubor	33
	6.2 Etické hledisko a ochrana soukromí.....	38
7	Práce s daty a její výsledky	39
	7.1 H: Poctivost-pokora.....	39
	7.2 E: Emocionalita	41
	7.3 X: Extraverze.....	44
	7.4 A: Přívětivost.....	46
	7.5 C: Svědomitost	48
	7.6 O: Otevřenost vůči zkušenosti.....	50
	7.7 Altruismus	52

8	Diskuze	54
9	Závěr.....	60
10	Souhrn	61
	LITERATURA.....	65
	PŘÍLOHY.....	72

ÚVOD

Studium práva s vidinou následného uplatnění v některé z právnických profesí je značnou částí veřejnosti považováno za dobrý krok kariérního života. Ačkoli odborníci se shodují na tom, že trh s právními službami je v mnoha ohledech již přesycen, právnické fakulty stále drží přední příčky v počtu zájemců o studium. V čem vlastně spočívá ona atraktivita právního oboru? Konkrétní motivace a představy, s jakými studenti právnických fakult na školu nastupují, mají nesporně mnohé podoby. Možná, že někteří ze studentů, inspirováni americkou televizní produkcí, odmalička snili o kariéře dravého a téměř neporazitelného advokáta. Možná, že jiní započali studium s vidinou prosazování práva a spravedlnosti v prostředí české justice, ať už jako soudci, nebo jako státní zástupci. Anebo další, stížení strachem z krve, zvolili místo medicíny studium práva jako přiměřený kompromis prestižního studia. Nebo snad hlavní motivací ke studiu práva byla vidina dobré finanční budoucnosti, společenského postavení a přístupu k moci?

Během svého studia na právnické fakultě jsem často sledovala výrazné osobnostní rysy některých spolužáků, shody a rozdíly, které mezi některými z nás byly. Poměrně dobře pozorovatelná byla také nová sociální role, kterou každý z nás během studia přijal. Začali jsme se vůči sobě vymezovat v závislosti na profesní budoucnosti, která nám byla nejbližší. Jako studentku psychologie mě v této souvislosti zaujala otázka, zda jsou si ti, kteří chtějí dělat stejnou profesi, v určitých osobnostních rysech podobní. Pokud ano, jde o osobnostní rysy, které bychom od představitelů dané profese očekávali? A konečně, přiblíží nás odpověď na jmenované otázky tomu, jak studenti práv jednotlivé profese doopravdy vnímají?

Předkládaná práce se zabývá zkoumáním souvislosti osobnostních charakteristik studentů práv s jejich preferenčním výběrem právnické profese. V teoretické části práce jsou mimo jiné představeny jednotlivé právnické profese s důrazem na odlišnosti obecných nároků, kladených na osobnost představitelů dané profese. V praktické části práce je za použití osobnostního inventáře HEXACO-PI-R činěn kvantitativní výzkum struktury osobnosti souboru studentů právnických fakult z celé České republiky. Získaná data jsou interpretována ve vztahu k udávaným preferenčním profesím a profesní skupiny dále srovnávány mezi sebou. Výsledky testování jsou závěrem konfrontovány s obecnými předpoklady teoretické části práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ŠESTIDIMENZIONÁLNÍ MODEL OSOBNOSTI

Výzkumné snahy o zmapování osobnostní struktury prošly poměrně dlouhým historickým vývojem. Tento výzkumný problém se však do dnešního dne nepodařilo zcela uspokojivě a jednoznačně vyřešit. Převládajícím vědeckým vysvětlením osobnostní struktury se v blízké minulosti stal pětifaktorový model známý jako Big Five. Tato kapitola je věnována jeho novější, šestifaktorové alternativě.

1.1 Ke vzniku šestidimenzionálního modelu HEXACO

Na počátku 21. století započala autorská dvojice Kibeom Lee, Ph.D., a Michael C. Ashton, Ph.D., s vědeckými pracemi týkajícími se revize dosavadního, široce užívaného, pětifaktorového modelu osobnosti. Významným impulzem k započatí těchto prací byly poznatky získané lexikálními studii uskutečněnými v sedmi různých jazycích¹ (Ashton, Lee, & Son, 2000; Ashton & Lee, 2001; Ashton et al., 2004). Uvedené lexikální studie dle autorů svědčí o existenci šestého faktoru osobnosti, a to faktoru poctivost-pokora² (Ashton et al., 2000; Ashton & Lee, 2001). Svě poznatky autoři následně úspěšně testovali pomocí anglické lexikální studie za užití Goldbergovy (1982) sady 1710 přídavných jmen popisujících osobnost (Ashton, Lee, & Goldberg, 2004).

Výše zmíněné výzkumy umožnily vznik nového šestidimenzionálního modelu struktury osobnosti, známého pod názvem HEXACO. Zkratka HEXACO v sobě ukrývá nejen vyjádření počtu faktorů struktury osobnosti (řecky *hexa*, šest), ale především je také akronymem vzniklým spojením počátečních písmen 6 dimenzí struktury osobnosti³, kterými jsou (Lee & Ashton, 2005; Ashton & Lee, 2007):

- H: Honesty-Humility (poctivost-pokora).
- E: Emotionality (emocionalita).
- X: eXtraversion (extraverze).

¹ Studie, z nichž autoři při tvorbě inventáře vycházeli, byly uskutečněny v jazyku německém, francouzském, nizozemském, maďarském, italském, korejském a polském.

² Šestý faktor byl autory původně nazván „poctivost“, až později byl vymezen do své současné podoby „pocitovst-pokora“, a to jako lépe vystihující skutečnou obsahovou šíři faktoru (Lee & Ashton, 2004).

³ Pozn.: Výjimku tvoří faktor extraverze, u nějž bylo vzato druhé, nikoli první písmeno.

- A: Agreeableness (přívětivost).
- C: Conscientiousness (svědomitost).
- O: Openness to Experience (otevřenost vůči zkušenosti).

Z výše uvedeného vyplývá, že tato nová šestifaktorová struktura osobnosti, jež se vymezuje vůči struktuře modelu Big Five, nevdechčí za svůj vznik ani teoretickému rozšíření obsahu definice osobnosti, ani jakýmkoli změnám v metodách zkoumání struktury osobnosti. Nejzřejmější důkaz svědčící pro šestifaktorový model HEXACO dle autorů vyplynul z výzkumů provedených obdobným způsobem, jako tomu bylo při výzkumech, které umožnily vznik modelu pětifaktorového. Oproti raným studiím činěným před vznikem pětifaktorového modelu (Cattell, 1947; Norman, 1963) však lexikální studie doprovázející vznik modelu HEXACO nebyly zatíženy omezeními způsobenými nedostatkem kapacity výpočetní techniky (Ashton & Lee, 2007).

K operacionalizaci nalezených faktorů byl dvojicí Ashton a Lee sestaven osobnostní inventář HEXACO-PI, v současné podobě užívaný v revidované verzi pod názvem HEXACO-PI-R⁴. První verze inventáře byla spuštěna již v roce 2000 a v roce 2004 pak byla ověřena jeho konstruktová validita (Lee & Ashton, 2004; Lee & Ashton, 2006).

1.2 Popis jednotlivých faktorů a škál

Poctivost-pokora (Honesty-Humility)

Faktor poctivosti-pokory vyjadřuje zejména vlastnost jedince být v sociálních vztazích opravdový a poctivý, nápomocný, aniž by za své vstřícné a přátelské jednání vyžadoval jakoukoli protihodnotu, či sledoval určitý ziskový cíl; zda je jedinec důvěryhodný, zda není lstivý a vypočítavý, zda je skromný a nezištný (Ashton et al., 2004; Ashton & Lee, 2007). Faktor poctivosti-pokory tvoří vedle faktoru přívětivosti jednu ze dvou doplňkových složek pojetí recipročního altruismu⁵ (Ashton & Lee, 2007).

Poctivost-pokora je jedním ze tří faktorů šestifaktorového modelu HEXACO, který není přímou alternativou některé ze škál modelu Big Five (Ashton & Lee, 2005a; Lee & Ashton, 2006). Škála poctivosti-pokory je sycena čtyřmi subškálami, a to subškálami

⁴ Název HEXACO-PI-R je zkratkou pro HEXACO Personality Inventory-Revised.

⁵ Reciproční altruismus se vyznačuje především vzájemnou kooperací jedinců v očekávání, že jim v případě potřeby bude jejich pomoc v budoucnu opětována. Naproti tomu podstata příbuzenského altruismu tkví v genetické příbuznosti jedinců a v cíli zachování pokračování rodu (Hartl & Hartlová, 2015).

opravdovost (Sincerety), čestnost (Fairness), vyhýbání se chamtivosti (Greed avoidance) a skromnost (Modesty) (Lee & Ashton, 2004). Stručný popis jednotlivých subškál tak, jak jsou charakterizovány autory osobnostního inventáře HEXACO-PI-R, Lee a Ashtonem (2004; Ashton, Lee, & Vries, 2014), je uveden v tabulce 1.

Tab. 1: Popis subškál škály poctivost-pokora

POCTIVOST-POKORA	
OPRAVDOVOST	Popisuje, zda je jedinec v interpersonálních vztazích opravdový. Nízké skóre svědčí o tendenci jedince s druhými manipulovat s cílem získat pro sebe různé výhody, jedincům s vysokým je taková manipulace vzdálená.
ČESTNOST	Posuzuje tendenci vyhýbat se nepoctivému chování obecně. Nízká hodnota naznačuje ochotu jedince podvádět, krást, nepoctivě zneužívat situaci ke svému prospěchu, vysoká svědčí o vysoké morálce jedince.
VYHÝBÁNÍ SE CHAMTIVOSTI	Zkoumá nezáměr jedince o materiální symboly bohatství, luxusu, sociálního postavení, a především o jejich dávání na odiv druhým. Osoby s nízkou hodnotou na této škále mají kladný vztah k ukazování bohatství, výlučnosti a sociální nadřazenosti, osoby s vysokou nikoli.
SKROMNOST	Vypovídá o skromnosti a nenáročnosti jedince a naopak. Jedinci s nízkou hodnotou na této škále se považují za nadřazené ostatním lidem a vyžadují tomu odpovídající zacházení, jedinci s vysokou se považují za obyčejné.

Emocionalita (Emotionality)

Škála emocionality vystihuje jevy, jakými jsou především úzkostnost, strachování se, závislost v sociálních vztazích, sentimentalita a emoční reaktivita (Ashton et al., 2004). Jedinci, kteří dosahují vysokého skóru na škále emocionality častěji pociťují strach z fyzického nebo psychického ohrožení, v reakci na denní stres pociťují úzkost a ve svém jednání mnohdy vyžadují podporu a schválení ze strany druhých, zároveň však dokáží být empatičtí, soucítit s ostatními a pociťovat silnější sociální pouta (Lee & Ashton, 2004). Škála emocionality bývá dávána do souvislosti s příbuzenským altruismem (Ashton, Paunonen, Helmes, & Jackson, 1998; Lee & Ashton, 2006; Ashton & Lee, 2007). Jedinci, kteří dosahují vysokých skóru na této škále, budou vykazovat více úsilí v péči o bezpečí a přežití nejen své, ale také svých blízkých příbuzných, především pak potomků (Ashton & Lee, 2007).

Škála emocionality se rovněž řadí, vedle přívětivosti a již zmíněné poctivosti-pokory, k těm škálám modelu HEXACO, které nejsou přímo analogické k některé ze škál pětifaktorového modelu; škála emocionality například oproti tradičnímu modelu nezahrnuje složku hněvu (Ashton & Lee, 2005b; Lee & Ashton, 2006). S ohledem na výše zmíněné vymezení škály autoři osobnostního inventáře zařadili pod škálu emocionality čtyři subškály, kterými jsou bázlivost (Fearfulness), úzkostnost (Anxiety), závislost

(Dependence) a citlivost (Sentimentality) (Lee & Ashton, 2004). Stručný popis jednotlivých subškál dle autorů inventáře HEXACO-PI-R je uveden v tabulce č. 2 (Lee & Ashton, 2004; Ashton et al., 2014).

Tab. 2: Popis subškál škály emocionalita

EMOCIONALITA	
BÁZLIVOST	Popisuje, zda jedinec často zažívá pocity strachu. Vysoký skóre svědčí o bázlivosti, strachu ze zranění, citlivosti k fyzické bolesti a snaze vyhnout se fyzické újmě, nízký naopak o neohroženosti a odvaze ve vztahu k nebezpečí.
ÚZKOSTNOST	Zkoumá tendenci jedince znepokojoovat se a obávat se rozličných situací. Jedinci s vysokým skórem na této subškále pociťují stres i při relativně běžných problémech, zatímco jedinci s nízkým stres cítí jen výjimečně.
ZÁVISLOST	Posuzuje potřebu jedince mít ve svém okolí silnou emoční podporu. Jedinci s vysokým skórem si nejsou jisti sami sebou a při řešení problémů obvykle potřebují pomoc a podporu druhých, jedinci s nízkým jsou samostatní.
CITLIVOST	Zjišťuje, v jaké míře pociťuje jedinec emocionální blízkost a připoutání k druhým. Jedinci s vysokým skórem jsou schopni empaticky rozpoznávat pocity druhých a pociťovat silná duševní pouta, jedinci s nízkým nikoli.

Extraverze (eXtraversion)

Škála extraverze souvisí s vlastnostmi, jako jsou výřečnost, společenskost a veselost, v protikladu k plachosti, ostýchavosti a pasivitě (Ashton et al., 2004; Lee & Ashton, 2004). Lidé s vysokým skórem na škále extraverze jsou obvykle více energičtí a pociťují více životního elánu a entuziasmu než jedinci, kteří na této škále dosahují skóru nižšího. Cítí se dobře, když jsou středem pozornosti, jsou společenští a nemají problém hovořit před publikem, být mluvčím nebo vedoucím skupiny lidí. Smýšlejí o sobě pozitivně a méně pociťují stud za své projevy na veřejnosti (Ashton & Lee, 2007; Lee & Ashton, 2016). Obsahem této škály však není sebejistota, statečnost nebo houževnatost, tyto vlastnosti jsou obsahem již zmíněné škály emocionality (Ashton & Lee, 2007; Lee & Ashton, 2004). Bylo experimentálně ověřeno, že stěžejní složkou extraverze je především tendence upoutávat pozornost okolí (Ashton, Lee, & Paunonen, 2002).

Škály extraverze, svědomitosti a otevřenosti vůči zkušenosti určují tři různé oblasti, v nichž se konkrétní jedinec může realizovat neboli tři různé oblasti jedincova možného snažení. Škála extraverze vypovídá o snažení v oblasti sociální, společenské (Lee & Ashton 2006; Ashton & Lee, 2007). Faktor extraverze podle modelu HEXACO se ve velké míře podobá odpovídající dimenzi modelu Big Five (Lee & Ashton, 2006). Škála extraverze je sycena čtyřmi subškálami, kterými jsou sociální sebeúcta (Social self-esteem), sociální smělost (Social boldness), společenskost (Sociability) a nadšení (Liveliness) (Lee & Ashton,

2004). Popis těchto subškál je uveden v tabulce č. 3 (Lee & Ashton, 2004; Lee & Ashton, 2016).

Tab. 3: Popis subškál škály extraverze

EXTRAVERZE	
SOCIÁLNÍ SEBEÚCTA	Posuzuje přítomnost pozitivních pocitů jedince o svém já v sociálním kontextu. Vysoký skóre svědčí o pozitivním vztahu sám k sobě, ke svým kvalitám a vlastnostem a o pocitu vlastní popularity, zatímco jedinci s nízkým skórem se považují za nepopulární a společensky bezcenné.
SOCIÁLNÍ SMĚLOST	Posuzuje sebevědomí a sebejistotu jedince v rozličném sociálním kontextu. Jedinci s vysokým skóre nemají problém s mluvením na veřejnosti a navazováním kontaktu s novými lidmi, jedinci s nízkým skórem v těchto situacích pociťují stud a neohrabanost.
SPOLEČENSKOST	Zjišťuje pozitivní vztah jedince ke konverzaci, setkávání se s druhými a společenským událostem. Vysoký skóre vypovídá o zálibě v hromadné formě zábavy a aktivit, nízký o preferenci samoty.
NADŠENÍ	Zkoumá životní elán, energii a radostnost jedince. Jedinci s vysokým skórem obvykle běžně pociťují pocity nadšení ze života, štěstí a entusiasmů, jedincům s nízkým skórem tato dynamika chybí.

Přívětivost (Agreeableness)

Škála přívětivosti obsahuje popis charakteristik jako jsou zejména vlídnost, tolerantnost, trpělivost nebo shovívavost (Ashton et al., 2004). Jedinci s vysokým skórem na této škále jsou ochotni ostatním promíjet jejich chyby a utrpěné křivdy a být ke svému okolí tolerantní a shovívaví. Jsou ochotní s druhými spolupracovat i za cenu toho, že mohou být druhými využíváni (Ashton & Lee, 2007). Jedinci s nízkým skórem na této škále naopak chovají zášť vůči těm, kteří jim ublížili, jen těžko nachází kompromis a ve svých názorech jsou neústupní, nedostatky svého okolí vnímají kriticky a nespravedlivé zacházení ze strany druhých je vyvádí z míry (Lee & Ashton, 2016). Faktor přívětivosti je vedle faktoru poctivosti-pokory jedním ze dvou doplňkových prvků recipročního altruismu (Ashton & Lee, 2007).

Faktor přívětivosti není obdobou stejnojmenného faktoru v modelu Big Five. Na rozdíl od pětifaktorového modelu je přívětivost v modelu HEXACO sycena rovněž antagonistickou dvojicí vyrovnanost proti vznětlivost (Ashton & Lee, 2005b; Lee & Ashton, 2006). Škála přívětivosti zahrnuje čtyři dílčí subškály, kterými jsou schopnost odpouštět (Fogivingness), shovívavost (Gentleness), přizpůsobivost (Flexibility) a trpělivost (Patience) (Lee & Ashton, 2004). Stručný popis těchto subškál, jak je udáván Ashtonem a Lee, je uveden v tabulce č. 4 (Lee & Ashton, 2004; Lee & Ashton, 2016).

Tab. 4: Popis subškál škály přívětivost

PŘÍVĚTIVOST	
OCHOTA PROMÍJET	Posuzuje ochotu jedince důvěřovat druhým i poté, co mu bylo z jejich strany ublíženo. Jedinci s vysokým skórem na této škále jsou ochotni i přes prožité zklamání k druhým opětovně navázat důvěru a pozitivní, popř. přátelský vztah, zatímco jedinci s nízkým skórem nikoli.
SHOVÍAVOST	Posuzuje schopnost být k ostatním v hodnocení mírný a shovívavý. Zatímco jedinci s vysokým skórem své okolí hodnotí mírně a s nadhledem, jedinci s nízkým skórem jsou velmi kritičtí.
PŘÍZPŮSOBIVOST	Vypovídá o ochotě dělat kompromisy a aktivně spolupracovat s druhými. Jedinci s vysokým skórem jsou ochotni se za cenu vyhnout se hádce druhým poměrně široce přizpůsobit, i když nemusejí s řešením zcela souhlasit. Jedinci s nízkým skórem svůj názor i za cenu hádky hájí.
TRPĚLIVOST	Posuzuje tendenci zůstat v různých situacích klidný. Zatímco jedinci s vysokým skórem mají vysoký práh trpělivosti, jedinci s nízkým skórem ztrácí klidný přístup a sebeovládání poměrně rychle.

Svědomitost (Conscientiousness)

Škála svědomitosti vypovídá především o organizovanosti jedince, o jeho pracovitosti a pečlivosti (Lee & Ashton, 2004; Ashton et al., 2004). Jedinci, kteří dosahují vysokého skóru na této škále, jsou schopni systematicky a tvrdě pracovat, aby dosáhli vysokých cílů, které si stanovili. Při svém úsilí se nenechají snadno rozptýlit a nespokojí se s průměrně odvedenou prací. Než učiní nějaké rozhodnutí, racionálně a pečlivě jej nejdříve promyslí. Naopak jedinci s nízkým skórem na této škále jsou při práci často roztěkaní, ve svých rozhodnutích impulzivní, složitým úkolům a cílům se raději vyhýbají a spokojí se i s průměrně či podprůměrně odvedenou prací (Lee & Ashton, 2016). Obsahem této škály nicméně není morální aspekt související s etickým svědomím jedince, tento je vymezen škálou poctivosti-pokory (Lee & Ashton, 2004).

Škála svědomitosti posuzuje oblast snažení, která souvisí s pracovním výkonem, organizováním a plánováním úkolů, dala by se proto označit jako oblast úkolová nebo oblast dosahování cílů (Ashton & Lee, 2007). Faktor svědomitosti ve velké míře koresponduje s odpovídající dimenzí modelu Big Five (Lee & Ashton, 2006). Škála svědomitosti má čtyři subškály, kterými jsou organizovanost (Organization), pracovitost (Diligence), perfekcionismus (Perfectionism) a rozvážnost (Prudence) (Lee & Ashton, 2004). Definiční popis těchto subškál, jak je udáván Ashtonem a Lee, je uveden v tabulce č. 5 (Lee & Ashton, 2004; Lee & Ashton, 2016).

Tab. 5: Popis subškál škály svědomitost

SVĚDOMITOST	
ORGANIZOVANOST	Posuzuje snahu o zachování pořádku a řádu ve svém okolí. Zatímco jedinci s nízkým skórem jsou nedbalí a chaotičtí, jedinci s vysokým preferují řád, pořádek a strukturovaný přístup k věcem kolem sebe.
PRACOVITOST	Měří schopnost být cílevědomý a pracovat tvrdě. Nízký skór svědčí o nízké motivaci k překonávání překážek a nízké sebedisciplíně, zatímco vysoký skór o schopnosti se překonávat a být pracovitý.
PERFEKCIONISMUS	Posuzuje pečlivost a soustředěnost na detaily. Jedinci s nízkým skórem jsou při své práci nedbalí a nezaobírají se detaily. Jedinci s vysokým naopak pečlivě kontrolují chyby své práce a hledají možná zlepšení.
ROZVÁŽNOST	Posuzuje schopnost nejednat zkratkovitě, ale po pečlivém uvážení. Nízký skór vypovídá o velké míře sebeovládání a zvažování důsledků svého jednání. Nízký skór vypovídá o impulzivité v jednání.

Otevřenost vůči zkušenosti (Openness to experience)

Faktor otevřenosti vůči zkušenosti (popř. také původně nazýván faktorem intelektu a představivosti), se v lexikálních studiích ukázal být po obsahové stránce nejrozporuplnějším ze všech nalezených faktorů (Lee & Ashton, 2004). Obsahové jádro faktoru tvoří především složka představivosti, kreativity a smyslu pro jedinečnost. Intelektová složka je zastoupena zařazením zvědavosti a touhy po poznání (Lee & Ashton, 2004). Ashton, Lee, Vernon a Jang (2000) došli k experimentálním zjištěním, že neexistuje významná korelace mezi fluidní inteligencí a faktorem otevřenosti vůči zkušenosti. Autoři modelu HEXACO se proto rozhodli intelekt ve smyslu mentální schopnosti, inteligence, nezařadit (Lee & Ashton, 2004). Lidé dosahující vysokého skóru na této škále pozitivně vnímají krásy umění, přírody a světa kolem sebe a oceňují je, při svých činnostech jsou mnohdy kreativní a nebrání se nekonvenčním nápadům a lidem. Jsou také zvědaví a touží po poznávání nových věcí a sebevzdělávání (Lee & Ashton, 2016).

Otevřenost vůči zkušenosti lze, stejně jako extraverci a svědomitost, spojit s určitou oblastí seberealizace jedince. V případě otevřenosti vůči zkušenosti jde o oblast spojenou s myšlenkami a nápady, která je zastoupena především činností jako přemýšlení, vzdělávání se a vynalézání (Ashton & Lee, 2007). Škálu otevřenosti vůči zkušenosti tvoří rovněž čtyři subškály, kterými jsou estetické prožívání (Aesthetic appreciation), zvědavost (Inquisitiveness), tvořivost (Creativity) a nekonvenčnost (Unconventionality) (Lee & Ashton, 2004). Definice těchto subškál podle autorů inventáře je uvedena v tabulce č. 6 (Lee & Ashton, 2004; Lee & Ashton, 2016).

Tab. 6: Popis subškál škály otevřenosti vůči zkušenosti

OTEVŘENOST VŮČI ZKUŠENOSTI	
ESTETICKÉ PROŽÍVÁNÍ	Posuzuje zaujatost jedince krásami zejména umění a přírody. Vysoký skór na této škále svědčí o schopnosti ocenit, vnímat a prožívat rozličné umělecké a přírodní krásy. Jedinci s nízkým skórem toto zaujetí a pozitivní prožitek nepociťují.
ZVÍDAVOST	Vyjadřuje zaujetí pro poznávání nových věcí, poznatků a zážitků. Lidé s vysokým skórem hodně čtou, zajímají se o novinky ze světa vědy a poznání a rádi cestují. Lidé s nízkým tuto potřebu poznávání nemají.
TVOŘIVOT	Posuzuje míru zaujetí v experimentování a originálním přístupu k řešení věcí. Jedinci s vysokým skórem usilují o nová řešení problémů a realizují se skrze umění, zatímco jedinci s nízkým ne.
NEKONVEČNOST	Měří jedincův postoj k přijímání neobvyklého. Zatímco jedinci s vysokým skórem bez problému přijímají i excentrické, až radikální názory, postoje a osoby, jedinci s nízkým jsou tomuto více uzavření.

Altruismus (Altruism)

Výše v této práci bylo popsáno, že škály poctivosti-pokory a přívětivosti souvisí s recipročním, a v případě škály emocionality příbuzenským, altruismem. Záměrem autorů modelu HEXACO bylo vytvořit doplňkový konstrukt všeobecného altruismu proti antagonismu, který by výše jmenované faktory přirozeně smísil jako popis jedincovy přirozené tendence být přátelský, nápomocný a srdečný (Lee & Ashton, 2006). Spíše než samostatně stojící dimenzi a jí odpovídající škálu se Lee a Ashton (2006) rozhodli zařadit altruismus jako určitou vsunutou, doplňkovou škálu inventáře HEXACO-PI-R.

Jedinci s vysokým skórem na škále altruismu mají sklon pomáhat slabším a vyvarovat se jakéhokoli jednání, které by poškozovalo druhé. Jsou vnímáni jako dobrosrdeční a soucitní. Jedince s nízkým skórem obvykle cizí utrpení nerozrušuje a necítí potřebu pomáhat slabým a potřebným (Lee & Ashton, 2016).

1.3 Možné prediktivní výhody modelu HEXACO

Při tvorbě šestifaktorového modelu se autoři zabývali rovněž jeho možnými prediktivními výhodami oproti dosavadnímu široce používanému modelu pětifaktorovému. Především díky nové škále poctivosti-pokory Lee a Ashton předpokládají širší prediktivní schopnosti inventáře HEXACO-PI (HEXACO-PI-R) než jaké poskytují ostatní doposud užívané inventáře (Lee & Ashton, 2004). Ashton a Lee (2008) učinili v této souvislosti například výzkum týkající se jevů souvisejících s faktorem poctivosti-pokory, při kterém zkoumali prediktivní schopnosti obou zmíněných modelů. Výsledky ukázaly, že zkoumané jevy jako delikvence, sociosexualita, sexuální obtěžování *quid pro quo* (z lat. něco za něco),

materialismus a neetické obchodní praktiky, korelovaly mnohem více s dimenzemi modelu HEXACO než s dimenzemi pětifaktorového modelu. K obdobným zjištěním dospěly rovněž obdobné studie týkající se kriminálního chování na pracovišti a integrity osobnosti (Lee, Ashton, & Vries, 2005; Lee, Ashton, Morrison, Cordery, & Dunlop, 2008).

Součástí výzkumné činnosti související s rozvojem modelu HEXACO bylo také prozkoumání vztahů mezi temnou triádou (psychopatie, machiavellismus a narcismus) a dimenzemi pětifaktorového a šestifaktorového modelu. Výsledkem výzkumu provedeného Lee a Ashtonem (2005) bylo zjištění, že psychopatie, machiavellismus i narcismus silně negativně korelovaly s faktorem poctivosti-pokory HEXACO modelu. Naproti tomu byly zjištěny slabší korelace psychopatie a machiavellismu s dimenzí přívětivosti modelu Big Five, korelace narcismu s tímto faktorem zjištěna nebyla. K obdobnému zjištění dospěl výzkum zkoumající prediktivní vlastnosti temné triády a dimenze poctivosti-pokory ve vztahu k závislým proměnným – sexu (ve smyslu sociosexuality a sexuálního chování *quid pro quo*), moci (jako sociální dominance a touha po moci) a penězům (především materialismus) (Lee et al., 2012).

Faktor poctivosti-pokory se ukázal být rovněž velmi významným při analýze rozptylu naměřeného egoismu, nízké morálky a domýšlivosti (Vries & Kampen, 2010). Srovnání šestifaktorového a pětifaktorového modelu ve vztahu k egoismu bylo podrobněji zkoumáno již dříve (Vries, Hoogh, & Feij, 2009). Z třech provedených studií vyplynulo, že osobnostní inventář HEXACO-PI-R vysvětlil více rozptylu naměřeného egoismu, než vysvětlily pětifaktorové inventáře FFPI a NEO-PI-R.

Zkoumány byly rovněž prediktivní schopnosti šestidimenzionálního modelu ve vztahu k proměnným spojeným se studiem, a to ke studijnímu průměru a k neproduktivě při studiu (Vries, Vries, & Born, 2010). Faktor poctivosti-pokory se ukázal být druhým nejvýznamnějším prediktorem při hodnocení studijního výkonu, a to po tradičním faktoru svědomitosti.

2 VYMEZENÍ POJMU PRÁVNICKÉ PROFESÍ

Mezi právnické profese jsou českou odbornou veřejností většinou řazeny profese advokáta, notáře, soudce, soudního exekutora a státního zástupce (Chromý, 2008). Pro účely následujícího výzkumu definujeme právnickou profesi jako jakoukoli profesní oblast, v níž absolventi studijního oboru právo a právní věda nacházejí v četném zastoupení své uplatnění. Obsahem této kapitoly je stručný výklad základní podstaty sedmi vybraných právnických profesí, s nimiž bude v následující empirické části blíže pracováno.

Ačkoli práci politika nelze z obsahového hlediska považovat za běžnou právnickou profesi, jde o povolání, v němž jsou absolventi právnických fakult v nezanedbatelné míře zastoupeni. V souladu s popsanou skutečností je profesi politika věnována přiměřená pozornost této práce a byla mezi sedm vybraných profesí rovněž zařazena.

2.1 Advokát

Profese advokáta je tzv. svobodným povoláním, jehož výkon je upraven zákonem č. 85/1996 Sb., o advokacii. Jde tedy o formu podnikání na základě jiného než živnostenského zákona. Povolání advokáta může vykonávat pouze ten, kdo je zapsán v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou. Česká advokátní komora zapíše žadatele do seznamu advokátů pouze po splnění zákonných předpokladů, kterými jsou, mimo jiné, absolvování magisterského studijního programu v oboru právo, vykonání alespoň tříleté praxe advokátního koncipienta a složení advokátní zkoušky (zákon č. 85/1996 Sb., 2016). Po splnění těchto podmínek skládá žadatel do rukou předsedy Advokátní komory slib následujícího znění: *"Slibuji na svou čest a svědomí, že budu ctít právo a etiku povolání advokáta a chránit lidská práva. Slibuji, že budu dodržovat povinnost mlčenlivosti a dbát důstojnosti advokátního stavu."* (zákon č. 85/1996 Sb., 2016, § 5 odst. 1 písm. j).

Advokát při výkonu své profese zejména zastupuje klienty v řízení před soudy a jinými orgány, poskytuje klientům obhajobu v trestním řízení, poskytuje poradenství a konzultace v oblasti práva a sepisuje příslušné právní listiny. Advokát je při svém výkonu relativně nezávislý. Je však vázán pokyny svého klienta, jsou-li v mezích právních předpisů (zákon č. 85/1996 Sb., 2016). Stejně jako ostatní právnické profese je advokát všeobecně vázán právními předpisy. Podle Etického kodexu České advokátní komory musí advokát

upřednostnit oprávněné zájmy svého klienta před svými zájmy. Právě v upřednostňování zájmů klienta shledává Smékal morální úskalí profese advokáta, u kterého může dojít k rozvolnění morálních norem a hájení klienta i za jejich hranice. Při svém veškerém počínání a chování, vč. soukromého života, je však advokát povinen vždy zachovávat důstojnost a vážnost advokátního stavu (Etický kodex ČAK, 2016).

K 1. 3. 2017 bylo u České advokátní komory vedeno celkem 11 372 aktivních advokátů a 2996 advokátních koncipientů (Česká advokátní komora, 2017).

2.2 Soudce

Funkce soudce je veřejnou funkcí, která není slučitelná s funkcí prezidenta republiky, poslance, senátora, ani s žádnou funkcí ve veřejné správě (Ústava České republiky, 2016). Soudci jsou jmenováni do funkce prezidentem republiky bez časového omezení, jejich funkce však ze zákona zaniká uplynutím kalendářního roku, v němž dosáhli věku 70 let. Do funkce soudce může být jmenován pouze ten občan České republiky, který je bezúhonný a dosáhl věku nejméně třiceti let, řádně ukončil české vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu v oblasti práva a který složil odbornou justiční zkoušku. Jako předpoklad ustanovení do funkce uvádí zákon rovněž podmínku, že zkušenosti a morální vlastnosti zájemce poskytují záruku, že bude svou funkci řádně zastávat (zákon č. 6/2002 Sb., 2016).

Při svém jmenování skládá soudce slib následujícího znění: „*Slibuji na svou čest a svědomí, že se budu řídit právním řádem České republiky, že jej budu vykládat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a že v souladu s ním budu rozhodovat nezávisle, nestranně a spravedlivě.*“ (zákon č. 6/2002 Sb., 2016, § 62 odst. 1). Z výše uvedeného vyplývá, že soudce je při výkonu své funkce vázán pouze zákonem (např. na rozdíl od advokáta, který je vázán zájmy klienta v mezích zákona). Soudcovská nezávislost je garantována institucionální nezávislostí soudů a osobní nezávislostí soudců. Mezi garance osobní nezávislosti soudce patří, kromě výše jmenovaného doživotního jmenování, nezávislosti rozhodování a neslučitelnosti funkcí, také neodvolatelnost a nepřeložitelnost soudce proti jeho vůli (Ústava České republiky, 2016) a uspokojivé materiální zajištění.

Podle informací zveřejněných Ministerstvem spravedlnosti ČR činil k 1. 6. 2014 počet soudců v ČR 3 045 (Ministerstvo Spravedlnosti ČR, 2014).

2.3 Státní zástupce

Náplní práce státního zástupce je vykonávat úkoly svěřené do působnosti státního zastupitelství. Úkony činěné státním zástupcem jsou považovány za úkony státního zastupitelství. Státní zastupitelství je zejména orgánem veřejné žaloby v trestním řízení, je zástupcem státu v trestních věcech, a je tvořeno soustavou státních úřadů. Jedním z hlavních úkolů státního zastupitelství je podílet se na prevenci kriminality (zákon č. 283/1993 Sb., 2016). Státní zástupci jsou do své funkce jmenováni ministrem spravedlnosti na návrh nejvyššího státního zástupce na neomezenou časovou dobu. Státním zástupcem může být jmenován pouze ten občan České republiky, který je, mimo jiné, bezúhonný, dosáhl věku alespoň 25 let, absolvoval magisterský studijní program v oblasti práva na vysoké škole v České republice, složil závěrečnou zkoušku a jeho morální vlastnosti dávají záruku řádného výkonu jeho funkce (zákon č. 283/1993 Sb., 2016).

Státní zástupce po svém jmenování skládá následující slib: „*Slibuji na svou čest a svědomí, že budu při ochraně veřejného zájmu postupovat vždy v souladu s Ústavou a zákony České republiky, jakož i mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, budu respektovat lidská práva, základní svobody a lidskou důstojnost (...)*“ (zákon č. 283/1993 Sb., 2016, § 18 odst. 3). Stejně jako je tomu v případě soudců, funkce státního zástupce automaticky zaniká uplynutím kalendářního roku, v němž dosáhl věku 70 let. Pro státní zástupce platí rovněž neslučitelnost funkcí, a to s funkcí soudce, člena Parlamentu ČR, člena zastupitelstva územního samosprávného celku nebo funkcí ve veřejné správě. Státní zástupce musí svoji funkci vykonávat nezaujatě, bez rasových, sociálních, ekonomických, náboženských aj. předsudků a nesmí se nechat ovlivnit ani veřejným míněním nebo sdělovacími prostředky (zákon č. 283/1993 Sb., 2016).

Podle informací poskytnutých Ministerstvem spravedlnosti ČR činil k 1. 6. 2014 počet státních zástupců v ČR 1 245 (Ministerstvo Spravedlnosti ČR, 2014).

2.4 Podnikový právník

Podnikový právník se zabývá otázkami právního chodu příslušné organizace, s níž je v pracovním či obdobném poměru. Jeho nejzásadnějším úkolem pak je především předcházení sporům. Podnikový právník by se měl velice dobře orientovat v problematice chodu organizace a být tak schopen rozpoznat jakékoli hrozící problémy a poskytnout jejich včasné řešení. V rámci své činnosti podnikový právník především poskytuje právní rady,

vypracovává návrhy smluv a právních podání, zpracovává právní rozborů a stanoviska a řeší mimosoudní řešení právních sporů a vymáhání pohledávek organizace. Předmětem zájmu podnikového právníka je zejména obchodní právo a právní předpisy upravující předmět činnosti organizace, avšak v rámci svého působení musí být schopen orientace a práce v rozličných právních odvětvích.

Na rozdíl od jiných právnických profesí není výkon profese podnikového právníka vrchnostensky upraven a jeho podoba se odvíjí většinou od soukromoprávní dohody podmínek s příslušnou organizací. V mnohých ohledech nahrazuje podnikový právní externí služby advokáta. Ačkoli práce podnikového právníka nenabývá ve většině případů pestrosti advokacie, k jejímu řádnému výkonu je třeba vynikajícího, a to nejen právního, přehledu, a dostatku zkušeností. Podmínkou úspěšného výkonu profese podnikového právníka je navíc jeho schopnost právní problematiku srozumitelně vysvětlit a předat laikům (typicky zaměstnancům organizace) – nikoli ve formě teoretické rady, nýbrž jasného řešení.

2.5 Notář

Mezi zásadní činnosti notáře patří především sepisování veřejných listin, osvědčování právně významných skutečností, přijímání úschov a činnost soudního komisaře v řízení o pozůstalosti. To, který notář bude v daném kalendářním roce pověřen výkonem činnosti soudního komisaře, stanoví rozvrh vydávaný předsedou krajského soudu (zákon č. 292/2013 Sb., 2016). Notář je při výkonu své činnosti nezávislý. Notáři jsou do svého úřadu jmenováni ministrem spravedlnosti na návrh Notářské komory. Po vyjádření Komory ministr také stanovuje počet notářských úřadů v obvodu každého okresního soudu s tím, že zrušit notářský úřad lze pouze pokud byl daný notář odvolán, nebo zemřel. Pro notářskou profesi platí tzv. numerus clausus. Podle informací zveřejněných Notářskou komorou České republiky působilo v České republice k 1. 3. 2017 celkem 440 notářů (Notářská komora ČR, 2017).

Notářem může být jmenován občan České republiky, který, mimo jiné, vystudoval magisterský studijní program v oboru práva, absolvoval alespoň pětiletou notářskou praxi a složil notářskou zkoušku. Notář skládá do rukou ministra spravedlnosti slib následujícího znění: *"Slibuji na svou čest a svědomí, že v činnosti notáře budu zachovávat ústavní a jiné zákony a obecně závazné právní předpisy a budu zachovávat mlčenlivost. V notářské činnosti budu postupovat nestranně a nezávisle."* (zákon č. 292/2013 Sb., 2016, § 9 odst. 2). Notář je ze své funkce odvolán k 31. prosinci roku, v němž dosáhl věku 70 let. Činnost notáře je

neslučitelná s jinou výdělečnou činností. Je však slučitelná např. s funkcí člena Parlamentu ČR, zastupitele obecního či krajského zastupitelstva nebo činností publikační či pedagogickou a vědeckou.

2.6 Právník ve státní správě

Oproti výše zmíněným zástupcům právnických profesí je pojem právník ve státní správě poměrně obecnou kategorií a neoznačuje pouze jednu konkrétní profesi. Povaha výkonu povolání právníka ve státní správě může být velice různorodá. Obecně lze říci, že zástupci této profese jsou státními zaměstnanci, kteří ve správních úřadech vykonávají státní správu, a jejichž služební poměr je upraven zákonem o státní službě. Zástupci této profese tedy působí především na půdě ministerstev, vlády, orgánů státní správy, jakými jsou například Úřad průmyslového vlastnictví, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, finanční úřady, úřady práce, živnostenské úřady, stavební úřady, matriční úřady, katastrální úřady, Česká obchodní inspekce aj.

Náplní práce právníka ve státní správě může být zejm. tvorba návrhů právních předpisů, vypracovávání stanovisek k těmto návrhům, příprava a vyjednávání mezinárodních smluv, vedení správních řízení, zpracovávání právních analýz, konzultační činnost aj. V den nástupu do služby skládají právníci, stejně jako ostatní zaměstnanci, služební slib následujícího znění:

Slibuji na svou čest a svědomí, že při výkonu státní služby se budu řídit právními a služebními předpisy a v souladu s nimi příkazy představených. Své povinnosti budu vykonávat řádně, nestranně, svědomitě, odborně a v zájmu České republiky, nebudu zneužívat postavení státního zaměstnance a budu se chovat a jednat tak, aby nebyla ohrožena důvěra ve státní službu. (zákon č. 234/2014 Sb., 2016, § 32 odst. 2).

Státní zaměstnanec je povinen vykonat úřednickou zkoušku, která, mimo jiné, ovlivní výši jeho tabulkového platu. Služba je vykonávána ve služebním poměru na dobu určitou nebo neurčitou a skončí nejpozději dnem 31. prosince roku, v němž státní zaměstnanec dosáhl věku 70 let (zákon č. 234/2014 Sb., 2016).

2.7 Politik

Politik je osobou, která se angažuje v aktivním ovlivňování veřejných záležitostí a v rámci této oblasti se podílí rovněž na rozhodování. Politik může svou činnost vykonávat na několika úrovních, a to na úrovni komunální, krajské, celostátní, či úrovni evropské.

Činnost komunálního politika spočívá především v ovlivňování věcí veřejných v rámci domovské obce, a to jako zastupitel, radní nebo starosta, popř. primátor. Obdobná situace je v případě krajského politika, který však svou činnost zaměřuje nikoli pouze na obec, ale na celý kraj, v jehož obvodu byl zvolen. Nejvyšší funkcí krajského politika pak může být funkce hejtmana kraje. Zastupitelstvo kraje má Ústavou České republiky udělenou zákonodárnou iniciativu, může tedy vedle poslanců, senátu a vlády předkládat návrhy zákonů (Ústava České republiky, 2016). Na celostátní úrovni může politik působit v Parlamentu České republiky, a to v jeho horní či dolní komoře, Vládě České republiky, či jako prezident republiky, tedy hlava státu. Konečně, přímá volba je činěna i na funkci poslance Evropského parlamentu, který se významně podílí na normotvorbě Evropské unie a současně reprezentuje zájmy České republiky.

Veškeré výše jmenované funkce mohou být zastávány pouze na základě přímých či nepřímých, rovných, tajných a všeobecných voleb, a to na funkční období trvajícím od čtyř, v případě městského/obecního a krajského zastupitelstva, až do šesti, v případě senátora, let. Politik je tak při veškeré své snaze o formální zakotvení svého působení odkázán na přízeň a vůli svých voličů. Při svém zvolení skládá poslanec a senátor slib následujícího znění: *„Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony. Slibuji na svou čest, že svůj mandát budu vykonávat v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí.“* (Ústava České republiky, 2016, čl. 23 odst. 3). Slib prezidenta republiky je obdobného znění jako slib poslance a senátora. Člen vlády jako představitel moci výkonné při svém jmenování skládá slib v tomto znění: *„Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony a uvádět je v život. Slibuji na svou čest, že budu zastávat svůj úřad svědomitě a nezneužiji svého postavení.“* (Ústava České republiky, 2016, čl. 69 odst. 2).

3 OSOBNOST A PROFESNÍ ZAMĚŘENÍ V KONTEXTU PRÁVNÍHO PROSTŘEDÍ

V předcházející kapitole byla čtenáři přiblížena základní podstata sedmi vybraných právnických profesí a povolání, v nichž absolventi právních studijních oborů v širokém zastoupení působí. Představené profese se odlišují nejen svým obsahem, ale rovněž z toho vyplývajícími požadavky, které kladou na své představitele. Odlišné požadavky se projevují nejen v důrazu na odborné kompetence, ale také v rozdílnosti nároků na osobnostní charakteristiku jedinců, jež danou profesi vykonávají (Holeček, Miňhová, & Prunner, 2007; Houbová et al., 2008). Cílem této kapitoly je představení relevantních poznatků dosavadního výzkumu v oblasti osobnosti a profesního zaměření.

3.1 Výzkumy osobnosti představitelů právnických profesí

Souvislost osobnostních charakteristik a profesního zaměření byla již v minulosti předmětem mnohých vědeckých zkoumání (Tokar, Fischer, & Subich, 1998; Tokar, Vaux, & Swanson, 1995; Costa, McCrae, & Holland, 1984; Hogan & Blake, 1999). Výzkumy zjistily, že s profesní specializací nejvíce korelovaly dimenze neuroticismu, extraverte a svědomitosti (Tokar et al., 1998).

Výzkum srovnávající osobnostní charakteristiky představitelů různých profesních skupin vč. právníků provedli Rubinstein a Strul (2007). Srovnávány byly skupiny umělců, klinických psychologů, právníků a doktorů, výzkumný vzorek čítal 118 mužů a 118 žen. Výchozími předpoklady zkoumání byly hypotézy, že právníci budou vykazovat nejvyšší míru neuroticismu ze všech skupin, a že budou zároveň proti ostatním skupinám méně skórovat na škále otevřenosti vůči zkušenosti. Výsledky potvrdily předpoklady jen částečně. Nejvíce neurotickými skupinami se signifikantním rozdílem se ukázali být podle Scheffeho testu právníci a umělci. Druhý výše uvedený předpoklad se testováním nepotvrdil (Rubinstein & Strul, 2007). Studii osobnosti představitelů různých profesních skupin předcházela Rubinsteinův prvotní výzkum činěný na skupinách studentů různých fakult. Blíže k tomuto je popsáno v následující kapitole 3.2.

Kromě rozdílů napříč profesemi byly nalezeny rovněž osobnostní rozdíly mezi pohlavími. Ženy dle zjištěných výsledků signifikantně více skórovaly na škále neuroticismu

a extraverte než muži, a to bez ohledu na jejich profesní zaměření (Rubinstein & Strul, 2007). Zásadní roli pohlaví v osobnostních rysech, především u americké a evropské kultury, vyslovil rovněž výzkumný tým Costa, Terracciano a McCrae (2001).

Politici představitelé a politické chování bylo předmětem početných studií, přestože politici jsou pro výzkumníky tradičně velmi těžce dostupnou skupinou (Caprara & Zimbardo, 2004, in Silvester, Wyatt, & Randall, 2013). Podle studie učiněné vědeckým týmem Caprara, Barbaranelli, Consiglio, Picconi a Zimbardo (2003) skórovali politici představitelé oproti běžné populaci signifikantně více na škálách extraverte a přívětivosti. K obdobným závěrům došla pozdější studie činěná na sto šesti ženských členkách italského parlamentu (Caprara, Francescato, Mebane, Sorace, & Vecchione, 2010). Politicky oproti běžné populaci žen signifikantně více skórovaly na škále extraverte, přívětivosti, emoční stability a otevřenosti.

Z dříve činěných výzkumů bychom chtěli poukázat na studii uskutečněnou výzkumným týmem Very a Prull (1970). Autoři se při svém zkoumání zabývali souvislostí mezi pořadím narození v rodině, osobnostním vývojem a volbou právního profesního zaměření. Výzkumný vzorek sestával ze 100 právníků působících v oblasti Bostonu, 66 z nich uvedlo, že jsou prvorození. Autoři dospěli k závěru, že přístup rodičů a styl výchovy u prvorozených dětí podmiňuje rozvoj vlastností, jakými jsou vůdcovství a nezávislost. Very a Prull se dále domnívají, že profese právníka je profesí, jež dobře odpovídá popsanému osobnostnímu profilu. Výběr profese je podle zmíněných ovlivněn osobnostním typem jedince. Popsanými závěry autoři zároveň vysvětlují vysoký podíl prvorozených mezi představiteli právnícké profese.

Dle všech nám dostupných informací zatím nebyl učiněn žádný komplexní zahraniční výzkum zkoumající osobnostní charakteristiky představitelů právnických profesí navzájem, podle jejich konkrétního profesního zaměření. Tento závěr lze vztáhnout rovněž na národní úroveň, jelikož v této oblasti existuje pouze dílčí výzkum, a to profesiografická studie dvou vybraných profesí (Vůjtěch, Zeman, & Holas, 2002). Popsaná studie se týká profese soudce a státního zástupce. Psychologický výzkum zabývající se osobnostními charakteristikami zbývajících pěti diskutovaných profesí nám není znám.

Profesiografická studie soudce a státního zástupce

Vzhledem k principu *numerus clausus* a stěžejnímu postavení soudce a státního zástupce v rámci české justice, je výběrové řízení na tyto profese formalizovaným a velice

náročným procesem. Součástí výběrového řízení je rovněž psychologicko-diagnostické vyšetření, jehož cílem je posouzení osobnostních předpokladů pro výkon dané profese (vyhláška č. 303/2002 Sb.). V roce 2002 byla k tomuto účelu pod záštitou Institutu pro kriminologii a sociální prevenci provedena profesiografická studie s cílem vytvoření profesiogramu soudce a státního zástupce (Vůjtěch et al., 2002). Při výzkumu osobnosti probandů byl užit Cattelův osobnostní dotazník 16 PF a experimentální osobnostní dotazník vyvinutý účelově pro potřeby jmenovaného výzkumu. Výsledkem provedené studie bylo mimo jiné vytvoření psychologických modelů úspěšného soudce a státního zástupce.

Pro charakteristiku modelové osobnosti soudce s veškerými osobnostními předpoklady pro úspěšný výkon profese byly stanoveny zejména následující faktory (Vůjtěch et al., 2002, 80):

1. *sebejistota, sebedůvěra, souvisí s rozhodností*
 - *jako opak sklonu k pocitu viny, ustaranosti, úzkostnosti, náladovosti*
2. *charakter – vnitřní morální síla osobnosti a s tím související odpovědnost, poctivost, svědomitost, vytrvalost i rozhodnost*
 - *jako opak nedostatečného akceptování mravních norem, nestálosti*
3. *inteligence – bystrost, chápavost, dobrý úsudek i jako předpoklad pro rozhodování*
 - *jako opak nízké rozumové kapacity, tuposti*
4. *stabilita osobnosti, zralost, stálost, pohodovost*
 - *jako opak emoční instability, nevyrovnanosti, snadné rozrušitelnosti*
5. *sebekontrola – silná vůle, společenská preciznost*
 - *jako opak nedodržování přijatých pravidel*

Dalšími pozitivně působícími faktory byly stanoveny samostatnost v rozhodování, duševní relaxovanost jako opak popudlivosti, konzervatismus, uhlazenost, průbojnost (Vůjtěch et al., 2002).

Pro úspěšný výkon profese státního zástupce byly stanoveny následující významné osobnostní charakteristiky modelové osobnosti (Vůjtěch et al., 2002, 85):

1. *inteligence – bystrost chápavost, dobrý úsudek*
 - *jako opak nízké rozumové kapacity, tuposti*
2. *charakter – vnitřní morální síla osobnosti a s tím související odpovědnost, svědomitost, vytrvalost i rozhodnost*
 - *jako opak nedostatečného akceptování mravních norem, nestálosti*

3. *nikoliv sklon k napjaté dráždivosti, vznikající bez racionálního důvodu, popudlivost*
 - *jako opak k potřebné duševní relaxovanosti, poklidu*
4. *stabilita osobnosti, zralost, stálost, pohodovost*
 - *jako opak emoční instability, nevyrovnanosti, snadné rozrušitelnosti*
5. *sebekontrola, silná vůle*
 - *jako opak bez sebekontroly, laxní*

Dále jmenovanými faktory, které pozitivně působí na výkon profese státního zástupce, jsou sebejistota, soběstačnost a sebekontrola (Vůjtěch et al., 2002).

3.2 Vybrané výzkumy osobnosti u populace studentů

Dle nalezených skutečností byl korelační a komparativní výzkum osobnostních rysů studentů práv předmětem živého vědeckého zkoumání například v období 60. a 70. let 20. století (Solkoff & Markowitz, 1967; Solkoff, 1968; Hedegard, 1979; Reich, 1976). Předmětem zkoumání byly především rozdíly osobnostních rysů studentů práv oproti studentům jiných oborů. S ohledem na časový odstup desítek let a složení výzkumného vzorku pouze z mužů jsme se rozhodli nalezená zjištění v rámci tohoto výkladu detailněji nepředkládat.

Z nověji činěných výzkumů lze však blíže uvést například studii provedenou Rubinsteinem (2005), jejímž předmětem byl výzkum osobnostních rysů studentů přírodních věd, práva, sociálních studií a umění. Výzkumný soubor činilo celkem 320 izraelských studentů, mužů i žen. Použitou metodou byla zkrácená verze osobnostního inventáře NEO-PI-R. Výsledky ukázaly, že studenti práv skórovali signifikantně méně na škále přívětivosti a otevřenosti vůči zkušenosti, než studenti ostatních oborů. U studentů práv byl rovněž zjištěn signifikantně vyšší průměrný skóre na škále neuroticismu oproti studentům přírodních věd.

Rubinstein (2003) již dříve zkoumal autoritářství a jeho souvislost s kreativitou u studentů designu, behaviorálních věd a práva. Sto jedenáct studentů výše zmíněných oborů vyplňovalo RWA škálu pravicového autoritářství a TACT test kreativity. Bylo zjištěno, že studenti designu jsou signifikantně více kreativní a signifikantně méně autoritářští než studenti behaviorálních věd a práva. Výzkum byl činěn na čerstvě nastoupených studentech prvního ročníku, tedy Rubinstein nepředpokládá výrazný vliv výuky na zjištěné výsledky.

Kromě rozdílů mezi studovanými obory zjistil Rubinstein (2003) rovněž významnou roli pohlaví, kdy na škálách přívětivosti a svědomitosti skórovaly ženy, bez ohledu na studovaný obor, signifikantně více než muži.

Za zajímavý považujeme výzkum profesního zaměření a osobnostních rysů populace studentů (Saemann & Crooker, 1999; Pike, 2006; Noël, Michaels, & Levas, 2003; Worthington & Higgs, 2003). Ačkoli tento výzkum nebyl činěn na populaci studentů práv, zabýval se profesním zaměřením studentů s ohledem na jejich osobnost a představy o zvolené profesi. Autoři dospěli ke zjištění, že výběr konkrétního profesního zaměření studentů do značné míry souvisí s jejich vnímáním podstaty konkrétní profese. Uvedené studie dospěly částečně ke zjištění, že mnozí studenti volí takové profesní zaměření, které se dle jejich představ o této profesi nejlépe hodí k jejich osobnosti.

VÝZKUMNÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Náš výzkum vychází z předpokladu, že určitý soubor vzájemně souvisejících osobnostních rysů a charakteristik sehrává zásadní roli v profesním zaměření jedince (Tokar et al., 1998; Tokar et al., 1995; Costa et al., 1984; Hogan & Blake, 1999, Very & Prull, 1970).

Při stanovování cíle našeho výzkumného snažení jsme vycházeli rovněž z empirických zjištění, že výběr konkrétního profesního zaměření studentů do značné míry souvisí s jejich vnímáním podstaty konkrétní profese. Navazujeme na předpoklad, že studenti volí takovou představu, která se nejlépe hodí k jejich osobnostním rysům (Saemann & Crooker, 1999; Pike, 2006; Noël et al., 2003; Worthington & Higgs, 2003).

V kontextu právního prostředí dále pracujeme s předpokladem, že jednotlivé právnické profese se od sebe zásadním způsobem liší, a to jak hodnotami, které tyto profese mohou pro jejich představitele symbolizovat, tak osobnostními nároky, které jsou k jejich úspěšnému výkonu třeba (Holeček et al., 2007; Houbová et al., 2008; Vůjtěch et al., 2002).

S ohledem na vše výše uvedené se domníváme, že již u studentů právnických fakult lze pozorovat určitou homogenitu osobnostní struktury uvnitř skupin se stejnou preferenční profesí, a naopak signifikantní rozdíly mezi různými takto utvořenými skupinami.

Neméně významným předpokladem, z něhož jsme při realizaci výzkumu vycházeli, však rovněž je, že existují statisticky významné rozdíly v osobnostní struktuře mužů a v osobnostní struktuře žen, a to bez ohledu na odbornost či vykonávanou profesi (Rubinstein, 2003; Rubinstein & Strul, 2007; Costa et al., 2001). V rámci výzkumu proto byla věnována pozornost rovněž účinku faktoru pohlaví a jeho statistické významnosti.

Cíl výzkumu

Obecným cílem prezentovaného výzkumu bylo zjistit, zda existují signifikantní rozdíly v osobnostních charakteristikách studentů právnických fakult s odlišnými profesními preferencemi, a zda tento rozdíl není způsoben pouze odlišným poměrem zastoupení mužů a žen v jednotlivých profesních skupinách. Konkrétní cíl výzkumu lze tedy vymezit následovně:

- Identifikování struktury osobnostních rysů u vzorku studentů právnických fakult.

- Zjištění míry účinku faktoru pohlaví na strukturu osobnostních rysů u popsaného vzorku.
- Zjištění míry účinku faktoru preferované profese na strukturu osobnostních rysů u popsaného vzorku.

Při výzkumu struktury osobnostních rysů jsme vycházeli zejména z poznatků učiněných dvojicí Ashton a Lee (Ashton et al., 2000; Ashton & Lee, 2001; Ashton et al., 2004; Lee & Ashton, 2005; Ashton & Lee, 2007; Lee & Ashton, 2016).

Nezávisle proměnnými (faktory) výzkumu byly *preferovaná profese* (advokát versus notář versus podnikový právník versus politik versus právník ve státní správě versus soudce versus státní zástupce) účastníků výzkumu a jejich *pohlaví* (muži versus ženy). Závisle proměnnými jsou výsledné skóry v sedmi škálách (HEXACO + altruismus) a 24 subškálách osobnostního inventáře HEXACO-PI-R (Lee & Ashton, 2016).

V prostředí kontinentálního právního systému nám není známa žádná aktuální komplexní studie osobnostních charakteristik studentů práv a představitelů právnických profesí, jejíž závěry by mohly posloužit účelům činěného výzkumu.

5 TYP VÝZKUMU A POUŽITÉ METODY

Předkládaný výzkum má povahu explorační korelační studie, v níž srovnáváme vlastnosti určitých skupin. Zdrojem dat jsou výpovědi účastníků, kteří spadají do populace studentů magisterského studijního programu v oboru právo a právní věda na právnických fakultách Univerzity Karlovy, Masarykovy univerzity, Západočeské univerzity v Plzni a Univerzity Palackého v Olomouci. Bližší specifika výzkumného souboru a testových metod jsou uvedeny níže.

5.1 Testové metody

Ke zjištění osobnostních rysů a vlastností byl použit český překlad *Osobnostního inventáře HEXACO*⁶ (HEXACO-PI-R). Teoretickému ukotvení této testové metody byla podrobně věnována kapitola 1 teoretické části práce. Výklad následující podkapitoly bude proto omezen na pouhý popis struktury osobnostního inventáře HEXACO-PI-R.

Pro zmapování profesních preferencí probandů byl použit krátký čtyřpoložkový dotazník vytvořený cíleně pro účely realizovaného výzkumu. Dotazník sestával ze dvou otázek s povinným výběrem a dvou volitelných otázek otevřených. Otázky s povinným výběrem byly následujícího znění:

- *Profese, které bych se v budoucnu chtěl/a nejvíce věnovat, je.*
- *Profese, které bych se v budoucnu nikdy nechtěl/a věnovat, je.*

Odpověď na výše uvedené otázky byla probandy vždy shodně vybírána z následujících možností:

- advokát,
- akademický pracovník,
- insolvenční správce,
- notář,
- podnikový právník,
- politik,
- právník ve státní správě,

⁶ Autorkou českého překladu je Tereza Zášková.

- soudce,
- soudní exekutor,
- státní exekutor.

V případě první z uvedených dotazníkových otázek byla účastníkům výzkumu dána rovněž varianta doplnění vlastní odpovědi mimo výše uvedené možnosti. Obě povinné otázky byly vždy následovány volitelnou doplňující otázkou s možností otevřené odpovědi. Doplňující otázky byly následujícího znění:

- *Důvod, proč jsem se rozhodl/a právě pro tuto profesi, je.*
- *Důvod, proč bych se této profesi nikdy nechtěl/a věnovat, je.*

5.1.1 Inventář HEXACO-PI-R

Inventář HEXACO-PI-R se ve své plné verzi skládá z 200 položek. Při výzkumu byla použita jeho zkrácená verze sestávající ze 100 položek (Lee & Ashton, 2016). Administrace této zkrácené verze trvá přibližně 20 minut. Položky jsou rozděleny do šesti škál H E X A C O, přičemž ty sestávají vždy z šestnácti položek. Každá ze šesti škál je sycena čtyřmi subškálami tvořenými čtyřmi položkami. Zbývající čtyři položky tvoří vloženou škálu altruismu.

Jednotlivé položky obsahují různá tvrzení, k nimž respondenti udávají míru svého souhlasu. Inventář k tomuto využívá pětibodovou Likertovu škálu (1 = silně nesouhlasím, 2 = nesouhlasím, 3 = neutrální, 4 = souhlasím, 5 = silně souhlasím). Přibližně polovina položek je skórována v obráceném pořadí (inverzně). Ukázkové položky k jednotlivým škálám a subškálám shrnuje tabulka č. 7. Tato metoda zatím v České republice není standardizována. Při jejím užití vycházíme z poznatků autorské dvojice Lee a Ashton (2016).

Tab. 7: Ukázkové položky k jednotlivým subškálám/škálám

škála	subškála	ukázka položek
H: poctivost-pokora	opravdovost	<i>Pokud od někoho něco chci, budu se smát jeho nejhorším vtípům.</i>
	čestnost	<i>Nikdy bych nepřijala úplatek, ani kdyby byl velmi vysoký.</i>
	vyhýbání se chamtivosti	<i>Není pro mě obzvláště důležité mít hodně peněz.</i>
	skromnost	<i>Jsem obyčejný člověk, který není lepší než ostatní.</i>
E: emocionalita	bázlivost	<i>Bál bych se, kdybych musel cestovat ve špatném počasí.</i>
	úzkostnost	<i>Někdy se neubráním obavám z maličkostí.</i>
	závislost	<i>Zřídka probírám své problémy s jinými lidmi.</i>
	citlivost	<i>Je mi do pláče, když vidím ostatní lidi plakat.</i>
X: extraverte	sociální sebeúcta	<i>Celkově jsem se sebou přiměřeně spokojený.</i>
	sociální smělost	<i>Zřídka vyjadřuji své názory na skupinových schůzkách.</i>
	společenskost	<i>Vyhýbám se nezávazné konverzaci s lidmi.</i>
	nadšení	<i>Jsem téměř stále plný energie.</i>
A: přívětivost	ochota promíjet	<i>Jen vzácně chovám zášť vůči lidem, kteří mi hodně ukřivdili.</i>
	shovívavost	<i>Lidé mi občas říkají, že jsem k ostatním příliš kritický.</i>
	přizpůsobivost	<i>Lidé mi občas říkají, že jsem příliš tvrdohlavý.</i>
	trpělivost	<i>Lidé si o mně myslí, že mám prudkou povahu.</i>
C: svědomitost	organizace	<i>Uklízím si v kanceláři nebo doma celkem často.</i>
	pracovitost	<i>Když pracuji, stanovuji si často ambiciózní cíle.</i>
	perfekcionismus	<i>Vždycky se snažím být při práci přesná, i na úkor času.</i>
	rozvážnost	<i>Dělám mnoho chyb, protože nepřemýšlím předtím, než jedním.</i>
O: otevřenost vůči zkušenosti	estetické prožívání	<i>Návštěva umělecké galerie by mě zřejmě nudila.</i>
	zvědavost	<i>Zajímám se o poznávání historie a politiky ostatních zemí.</i>
	tvořivost	<i>Lidé mi často říkají, že mám dobrou představivost.</i>
	nekonvenčnost	<i>Mám ráda lidi, kteří mají neobvyklé názory.</i>
Alt: altruismus	altruismus	<i>Soucítím s lidmi, kteří mají méně štěstí než já.</i>

6 SBĚR DAT A VÝZKUMNÝ SOUBOR

Sběr dat byl zahájen v prosinci 2016 a ukončen v lednu 2017. Data byla sbírána za použití internetu bez současné fyzické přítomnosti výzkumníka a participantů. Testové metody byly administrovány individuálně prostřednictvím Formulářů Google. Celá administrace zabrala účastníkům v průměru dvacet minut.

Základní soubor tvoří studenti magisterského studijního programu v oboru právo a právní věda na právnických fakultách Univerzity Karlovy, Masarykovy univerzity, Západočeské univerzity v Plzni a Univerzity Palackého v Olomouci. Pro účely této práce jsou právnickými fakultami dále myšleny právě výše jmenované.

6.1 Výzkumný soubor

Kritériem pro zařazení do výběrového souboru bylo trvajícím studium na jedné z právnických fakult. S ohledem na rozsáhlou dojezdovou vzdálenost jednotlivých fakult a časové možnosti autorky, byla zvolena forma oslovení participantů prostřednictvím sociální sítě Facebook. Za tímto účelem autorka zažádala o členství ve všech jí nalezených aktivních ročníkových skupinách právnických fakult na sociální síti Facebook. Ve třinácti případech bylo její žádosti vyhověno a odkaz na testové metody byl, v některých případech v kooperaci se správci skupin, sdílen v jednotlivých skupinách. Pět Facebookových skupin tvořili studenti Univerzity Karlovy, čtyři skupiny studenti Západočeské univerzity v Plzni, dvě skupiny studenti Masarykovy univerzity a dvě skupiny studenti Univerzity Palackého v Olomouci. Celkový součet všech členů oslovených skupin je přibližně 17 650, tento údaj však žádným způsobem neodráží skutečný stav. Fakticky bylo osloveno studentů mnohem méně, jelikož výrazná část studentů je členy více skupin najednou; podle statistik Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy studovalo ke konci roku 2016 v magisterském studijním programu na vybraných fakultách celkem 7906 studentů.

Z výše uvedeného vyplývá, že výzkumný soubor byl vybrán metodou příležitostného výběru (Ferjenčík, 2010). Tvoří jej celkem 882 studentů. Prvními sledovanými znaky bylo pohlaví a studovaná fakulta. Výzkumný soubor tvoří 341 mužů (39 %) a 541 žen (61 %). Rozložení vzorku s ohledem na pohlaví a studovanou fakultu blíže popisuje tabulka č. 8.

Respondenti byli dále dotázáni na aktuálně studovaný ročník a studijní průměr. Výzkumný soubor tvoří celkem (v závorkách uváděno procentní zastoupení ve vzorku) 176 studentů prvního ročníku (20 %), 126 studentů druhého ročníku (14 %), 103 studentů třetího ročníku (12 %), 174 studentů čtvrtého ročníku (20 %) a 303 studentů pátého ročníku (34 %). Na otázku studijního průměru odpovědělo 230 studentů (26 %), že jejich studijní průměr je nižší nebo roven 1,5; 369 studentů (42 %) uvedlo studijní průměr nižší nebo roven 2,0; 207 studentů (23 %) uvedlo studijní průměr nižší nebo roven 2,5 a 76 studentů (9 %) udalo svůj studijní průměr vyšší než 2,5. S ohledem na vysoký podíl respondentů z prvního ročníku a termín sběru dat, 97 % dat nasbíráno v prosinci 2016, nemají podle našeho názoru tyto souhrnné údaje velkou výpovědní hodnotu. Výstižnější náhled na složení vzorku z hlediska studovaného ročníku a udávaného studijního průměru poskytuje tabulka č. 9.

Tab. 8: Složení výzkumného souboru z hlediska pohlaví a studované fakulty

Studovaná fakulta	Muži	Ženy	Součet fakulta	Podíl fakulty ve vzorku
PF UK	189	261	450	51 %
PF MU	85	114	199	22 %
PF UP	38	109	147	17 %
PF ZČU	29	57	86	10 %

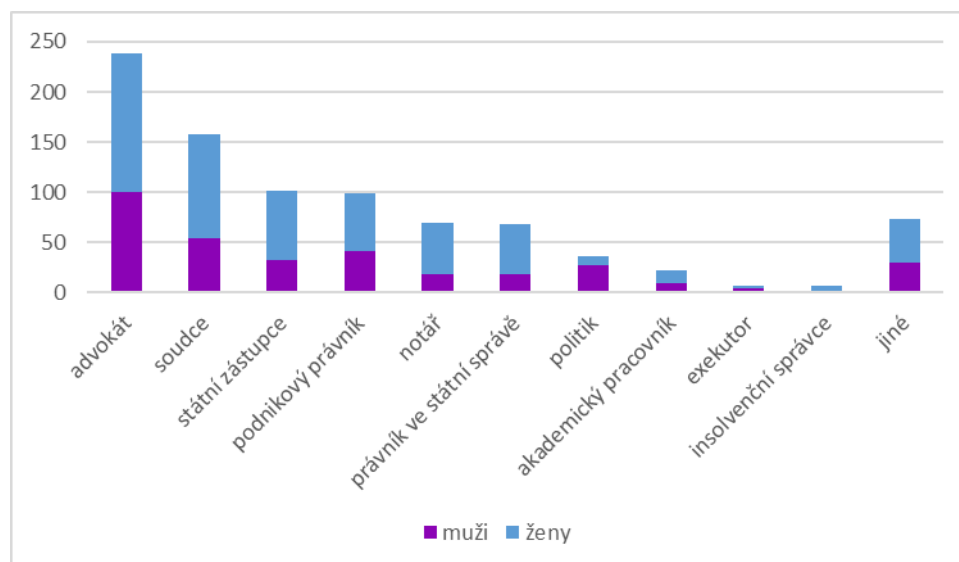
Tab. 9: Rozložení studijního průměru napříč studijními ročníky

Studijní průměr	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník
nižší nebo roven 1,5	72	27	27	45	59
nižší nebo roven 2,0	82	56	41	71	119
nižší nebo roven 2,5	18	31	25	41	92
vyšší než 2,5	4	12	10	17	33

Participantů byli rovněž dotazováni na jejich profesní preference. Podoba a složení otázek dotazníku byly detailně popsány v kapitole 5.1. Největší zastoupení má ve výzkumném vzorku profese advokáta, kterou by chtělo vykonávat 100 zúčastněných mužů a 139 žen; profesi soudce zvolilo jako preferenční 54 mužů a 104 žen; pro státního zástupce se rozhodlo 33 mužů a 69 žen; práci podnikového právníka by chtělo vykonávat 42 mužů a 57 žen; notáře by chtělo dělat 19 mužů a 50 žen; práci právníka ve státní správě by volilo 19 mužů a 49 žen; profesionální kariéru politika by preferovalo 28 mužů a 9 žen; akademickým pracovníkem by se chtělo stát 10 mužů a 12 žen; profesi exekutora by vykonávali 4 muži a 3 ženy; insolvenčního správce by chtěli dělat 2 muži a 5 žen; jinou profesi by volilo 74 respondentů (uváděny byly například práce u policie, mediace, či vlastní podnikání). Zastoupení jednotlivých preferenčních profesí ve vzorku vyobrazuje graf č. 1.

Bližšímu zkoumání bylo při interpretaci dat podrobeno 7 nejpočetnějších skupin, tedy skupiny participantů s preferencí profese advokáta, soudce, státního zástupce, podnikového právníka, notáře, právníka ve státní správě a politika.

Graf 1: Zastoupení preferovaných profesí ve zkoumaném vzorku

Advokát

Nejčastějšími argumenty, které participanté udávali jako důvod své volby profese advokáta, byly dynamičnost a různorodost práce, prostor pro kreativitu, práce s klienty, společenská prestiž, dobré finanční ohodnocení, nezávislost, časová flexibilita a svoboda, pomáhání lidem a adrenalin. Níže uvádíme doslovné příklady některých odpovědí.

„Práce v advokacii mě silně naplňuje a intelektuálně stimuluje. Mám analytickou mysl a mám za to, že ji nejlépe uplatním právě v tomto oboru.“

„Myslím si, že přináší vzrušení z pokaždé nových okolností, které se nestávají příliš rutinní záležitostí.“

„Dosavadní kontakty v této profesi; není rutinní činností; způsob, jak pomoci konkrétní osobě v jeho životní situaci.“

„Rád řeším problémy, čím komplikovanější tím lepší.“

Soudce

Participanté udávali jako argumenty pro své rozhodnutí nejčastěji stabilitu, jistotu, vysoký plat, prestiž, moc a prosazování spravedlnosti v justici. Následují vybrané citace odpovědí.

„Klid, prestiž, moc malými věcmi postupně měnit systém justice.“

„Nerada dělám ukvapená rozhodnutí a ráda slyším všechny verze dané události + nemám dost ostré lokty, abych se s někým prala o klienty.“

„Morální kredit, vysoká odbornost. Je to hledání ideálního řešení, nikoli bezhlavé obhajování mé (klientovy) pozice bez ohledu na pravdu či morálku.“

Státní zástupce

Mezi hlavní udávané důvody participantů pro volbu této profese patří záliba v trestním právu, pomáhání společnosti, aktivní prosazování spravedlnosti, společenská užitečnost, jistota a plat. Níže jsou uvedeny příklady jednotlivých výpovědí.

„Smysl pro spravedlnost, chtěla bych být na straně státu proti zločinu, baví mě trestní právo.“

„Chci pomáhat společnosti a spravedlivě stíhat ty, kteří spáchali trestný čin. Můj život by měl smysl.“

„Nemám ráda lidi.“

Podnikový právník

Pro své rozhodnutí participanté nejvíce uváděli různorodost práce, přesah do jiných oborů, stabilní mzda a zaměstnání, pravidelná pracovní doba a případně práce v týmu. Níže jsou uvedeny vybrané ukázky odpovědí.

„Dle mého názoru je to nejlepší kombinace advokáta a právníka ve státní správě. (...) Podnikový právník je ideální kombinace zaměstnaneckého poměru, jistého platu, rozmanitosti práce atd.“

„Možnost osobního růstu, lze se v rámci podniku spolehnout na ostatní oddělení, není tolik nutné jednat s klienty.“

„Pevná pracovní doba, relativně rutinní práce, průměrně dobře placená, nemusím zastupovat lidi, u kterých bych to morálně těžko snášel, v případě nespokojenosti by neměl být problém změnit zaměstnavatele, případně zaměření.“

Notář

Participantů jako výhodu notářské profese nejčastěji uváděli relativní nenáročnost práce, menší etickou spornost, dobré finanční ohodnocení, jistotu práce, prestiž a poklidnost. Níže následují ukázkové odpovědi účastníků.

„Čestná, klidná, dobře finančně ohodnocená práce.“

„Nepříliš komplikovaná práce, naproti například advokacii, soudce by zase měl dělat někdo zodpovědnější.“

„Není šance někomu ublížit.“

Právník ve státní správě

Převažujícími argumenty pro volbu této profese byly udávány jistota a stabilita práce a platu, prostor pro osobní život a rodinu, klid, zájem o veřejnou správu. Níže uvádíme doslovné příklady odpovědí participantů.

„Chci svůj klid, jasně stanovenou pracovní dobu a mít čas na rodinu. Ne vše obětovat kariéře.“

„Myslela jsem si, že budu bránit spravedlnost, než mi došlo, že v právu žádná není.“

„Práce ve státní správě, aniž bych se hádal s lidmi.“

Politik

Participantů nejčastěji jako důvod pro volbu této profese uváděli možnost být společnosti prospěšný, měnit věci k lepšímu, volnost a kreativitu. Níže jsou uvedeny vybrané příklady odpovědí.

„Opravdu chci mít možnost měnit svět, ve kterém žiji, k lepšímu. Největší úkol a zodpovědnost je samozřejmě být dobrou matkou, ale co se týká profese, mám za to, že dobrý politik může skutečně hodně ovlivnit.“

„Hodně volnosti, zodpovědnost sama za sebe, mám čím přispět společnosti.“

„Možnost opravdu něco změnit.“

Nejméně preferovanou profesí byla mezi participanty profese soudního exekutora (22 %), dále profese politika (16 %), 13 % respondentů uvedlo, že všechny profese jsou pro ně přijatelné, a významná část respondentů uvedla, že by nikdy nechtěla dělat profesi akademického pracovníka (10 %), advokáta (10 %), nebo insolvenčního správce (9 %).

6.2 Etické hledisko a ochrana soukromí

Účastníci výzkumu byli před zařazením do výzkumu plně informováni o podstatě a předmětu výzkumu, o výzkumném souboru, o povaze, smyslu a způsobu uchování údajů, o dobrovolnosti účasti na výzkumu, a zároveň o možnosti svůj souhlas s účastí kdykoli později odvolat. Seznámení se s tímto úvodním prohlášením a vyjádření informovaného souhlasu bylo nezbytnou podmínkou pro účast na výzkumu. Veškeré údaje byly účastníky poskytovány anonymně a v rámci výzkumu nebyly shromažďovány žádné citlivé údaje ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Odměnou za účast na výzkumu bylo účastníkům nabídnuto bezplatné vyhodnocení inventáře současně se zveřejněním výsledků výzkumu. Za tímto účelem byla účastníkům po vyplnění testové části poskytnuta možnost manuálního vytvoření vlastního identifikačního kódu tak, aby následně mohli svůj osobní výsledek dohledat na celkové výsledkové listině. Odkaz na výsledkovou listinu měli účastníci k dispozici ihned po vyplnění testových metod. O zveřejnění výsledků byli dále informováni v příslušných ročníkových Facebookových skupinách.

7 PRÁCE S DATY A JEJÍ VÝSLEDKY

Ve shodě s vytyčeným cílem výzkumu (kap. 4) bylo při analýze získaných dat zkoumáno působení dvou nezávislých proměnných, profese a pohlaví, na závislou kvantitativní proměnnou skór v osobnostním inventáři HEXACO-PI-R. Cílem statistického zpracování tak bylo zjistit, zda střední hodnoty skupin reprezentujících jednotlivé úrovně sledovaného faktoru jsou prakticky shodné, nebo zda vytvářejí homogenní podskupiny s podobnými hodnotami. S ohledem na výše uvedené byla k testování zvolena metoda analýzy rozptylu (ANOVA).

Z vyhodnocení nebyl vyloučen žádný z participantů výzkumu a bylo pracováno s daty celého výzkumného souboru ($N = 882$). Data byla postupně zpracovávána v programech Microsoft Excel, kde byl proveden výpočet jednotlivých T-skórů účastníků na škálách a subškálách inventáře HEXACO-PI-R, a STATISTICA, pomocí něhož byla provedena analýza rozptylu jednoduchého třídění. Pro tento účel byla v programu STATISTICA zvolena analýza efektů prvního řádu násobných kategorických nezávislých proměnných, bez interakcí (ANOVA hlavních efektů). Analýza rozptylu (F statistika) probíhala na hladině významnosti $\alpha 0,05$.

Při zamítnutí globální nulové hypotézy, že *střední hodnoty sledovaných skupin se neliší* ($H_0: \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \dots = \mu_m$), byl pro určení statistické významnosti jednotlivých rozdílů středních hodnot rozbor doplněn o *post hoc* testy pro mnohonásobné porovnávání. K tomuto účelu byl zvolen Tukeyho test. Tukey test probíhal na hladině významnosti $\alpha 0,01$.

Výsledky výzkumu budou prezentovány v sedmi tematických kapitolách, a to dle měřených dimenzí osobnosti modelu HEXACO.

7.1 H: Poctivost-pokora

Výsledky provedené analýzy rozptylu (F-testu), tedy příslušná kritéria F a p hodnoty, zobrazuje tabulka č. 10. Vážené průměry profesních skupin na škále poctivosti-pokory a jejích subškálách vyobrazují graf č. 2 a graf č. 3.

Tab. 10: Výsledky analýzy rozptylu

Škála/subškála	Pohlaví		Profese	
	F	p	F	p
Poctivost-pokora	16,95	< 0,01	2,77	0,01
Opravdovost	3,40	0,07	1,29	0,26
Čestnost	25,00	< 0,01	2,46	0,02
Vyhýbání se chamtivosti	1,85	0,17	4,88	< 0,01
Skromnost	16,64	< 0,01	2,55	0,02

Pozn.: F statistika měla v případě pohlaví 1 a 764 stupňů volnosti v a případě profese 6 a 764.

Poctivost-pokora

Hlavní efekt nezávisle proměnné pohlaví byl u škály poctivost-pokora statisticky významný. Ženy na této škále získaly statisticky významně vyšší skór (51,08) než muži (47,76). Analýza rozptylu u této škály prokázala rovněž signifikantní účinek faktoru profese. Následně provedený Tukeyho test však neidentifikoval žádnou dvojici profesí, mezi nimiž by byl rozdíl signifikantní.

Opravdovost

U subškály opravdovost nebyly nalezeny důkazy o tom, že se skupiny mezi sebou statisticky významně liší, můžeme tedy očekávat, že náhodné veličiny jsou stejně rozptýlené.

Čestnost

Účinek nezávisle proměnné pohlaví byl u subškály čestnost statisticky významný. Ženy na této subškále skórovaly signifikantně více (51,49) než muži (47,67). Analýza rozptylu našla rovněž signifikantní účinek faktoru profese. Studenti s preferencí profese státního zástupce mají statisticky významně vyšší skór (53,00) než studenti s preferencí profese podnikového právníka (48,16).

Vyhýbání se chamtivosti

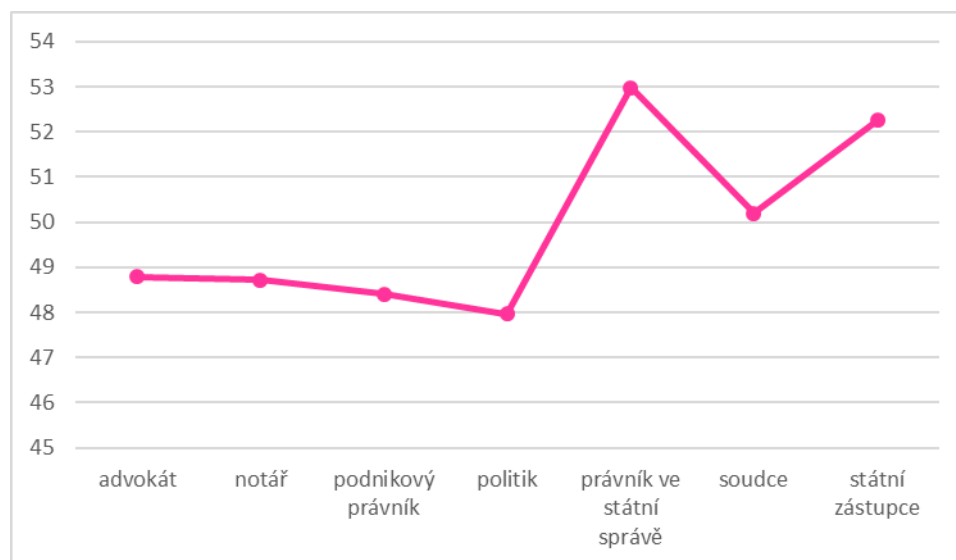
Hlavní efekt faktoru pohlaví nebyl u subškály vyhýbání se chamtivosti statisticky významný. Analýza rozptylu však našla signifikantní účinek nezávisle proměnné profese. Studenti s preferencí profese právníka ve státní správě mají statisticky významně vyšší skór (54,19) než studenti s preferencí profese podnikového právníka (47,46) a advokáta (48,19).

Skromnost

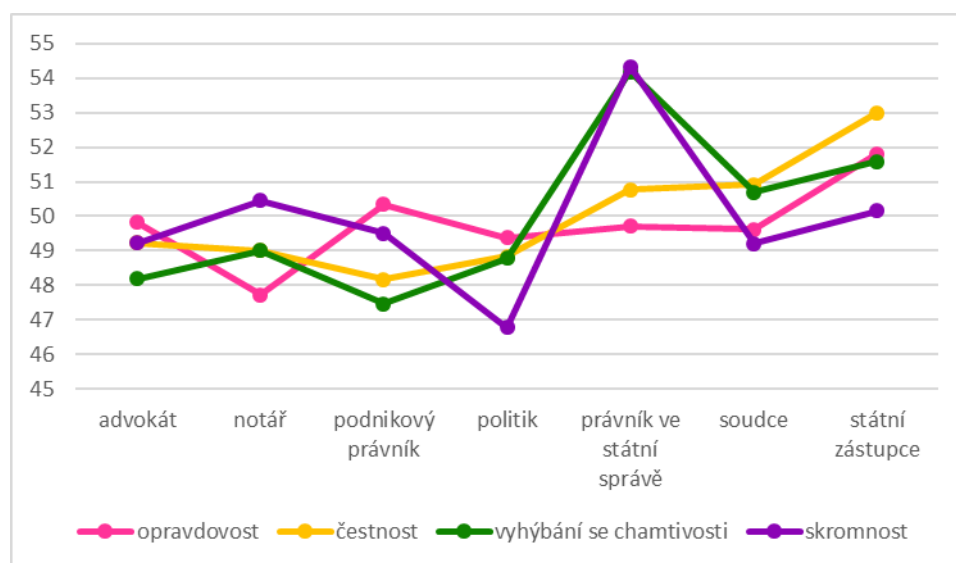
Hlavní efekt nezávisle proměnné pohlaví byl u subškály skromnost statisticky významný. Ženy na této subškále skórovaly signifikantně více (51,10) než muži (47,75).

Analýza rozptylu našla rovněž signifikantní účinek faktoru profese. Studenti s preferencí profese státního zástupce skórovali signifikantně výše (54,33) než studenti s preferencí profese advokáta (49,23), politika (46,77) a soudce (49,20).

Graf 2: Vážené průměry na celkové škále poctivosti-pokory

Graf 3: Vážené průměry na subškálách škály poctivosti-pokory

7.2 E: Emocionalita

Výsledky provedené analýzy rozptylu (F-testu), tedy příslušná kritéria F a p hodnoty, zobrazuje tabulka č. 11. Vážené průměry profesních skupin na škále emocionality a jejích subškálách vyobrazují graf č. 4 a graf č. 5.

Tab. 11: Výsledky analýzy rozptylu

Škála/subškála	Pohlaví		Profese	
	F	p	F	p
Emocionalita	138,31	< 0,01	3,91	< 0,01
Bázlivost	86,44	< 0,01	6,25	< 0,01
Úzkostnost	50,73	< 0,01	2,20	0,04
Závislost	76,95	< 0,01	1,20	0,31
Citlivost	73,42	< 0,01	1,94	0,07

Pozn.: F statistika měla v případě pohlaví 1 a 764 stupňů volnosti v a případě profese 6 a 764.

Emocionalita

Hlavní efekt nezávisle proměnné pohlaví byl u škály emocionalita statisticky významný. Ženy na této škále skórovaly signifikantně více (53,23) než muži (44,86). Analýza rozptylu našla rovněž signifikantní účinek faktoru profese. Studenti s preferencí profese právníka ve státní správě skórovali signifikantně výše (54,54) než studenti s preferencí profese advokáta (48,72), politika (45,34) a soudce (49,48) a dále studenti s preferencí profese notáře dosahovali statisticky významně vyššího skóru (53,00) než studenti s preferencí profese advokáta (48,72) a politika (45,34).

Bázlivost

Analýza rozptylu našla u subškály bázlivost statisticky významný účinek obou nezávisle proměnných. Ženy na této subškále získaly statisticky významně vyšší skór (52,70) než muži (45,84). Studenti s preferencí profese právníka ve státní správě mají statisticky významně vyšší skór (56,01) než studenti s preferencí profese advokáta (48,96), politika (45,35), soudce (49,47) a státního zástupce (48,53); studenti s preferencí profese notáře skórovali signifikantně výše (52,55) než studenti s preferencí politika (45,35).

Úzkostnost

Účinek obou faktorů, pohlaví i profese, byl u subškály úzkostnost statisticky významný. Ženy na této subškále dosahovaly statisticky významně vyšších skórů (52,13) než muži (46,57). Studenti s preferencí profese právníka ve státní správě skórovali signifikantně výše (53,17) než studenti s preferencí profese advokáta (48,61) a politika (45,80).

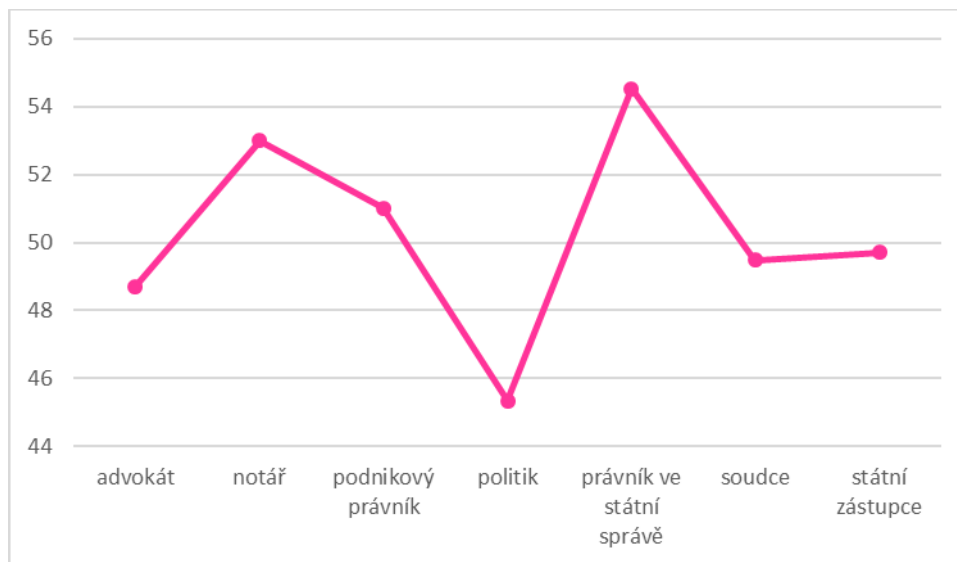
Závislost

Hlavní efekt nezávisle proměnné pohlaví byl u subškály závislost statisticky významný. Ženy na této subškále získaly statisticky významně vyšší skór (52,46) než muži (46,12). Hlavní efekt nezávisle proměnné profese nebyl statisticky významný.

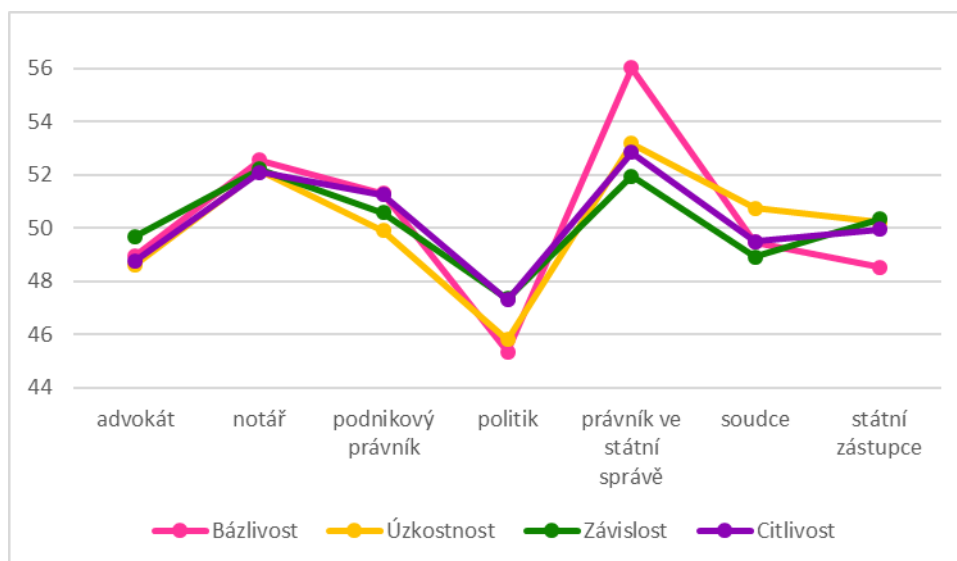
Citlivost

Analýzou rozptylu byl nalezen u subškály citlivost statisticky významný účinek pouze nezávisle proměnné pohlaví. Ženy na této škále skórovaly signifikantně více (52,39) než muži (46,08).

Graf 4: Vážené průměry na celkové škále emocionality

Graf 5: Vážené průměry na subškálách škály emocionality

7.3 X: Extraverze

Výsledky provedené analýzy rozptylu (F-testu), tedy příslušná kritéria F a p hodnoty, zobrazuje tabulka č. 12. Vážené průměry profesních skupin na škále extraverze a jejích subškálách vyobrazují graf č. 6 a graf č. 7.

Tab. 12: Výsledky analýzy rozptylu

Škála/subškála	Pohlaví		Profese	
	F	p	F	p
Extraverze	0,00	0,99	8,45	< 0,01
Sociální sebeúcta	0,06	0,80	5,84	< 0,01
Sociální směrlost	4,57	0,03	8,17	< 0,01
Společenskost	0,36	0,55	3,55	< 0,01
Nadšení	3,16	0,08	4,92	< 0,01

Pozn.: F statistika měla v případě pohlaví 1 a 764 stupňů volnosti v a případě profese 6 a 764.

Extraverze

Analýza rozptylu u celkové škály extraverze našla statisticky významný účinek pouze nezávisle proměnné profese. Studenti s preferencí profese politika skórovali signifikantně výše (56,44) než studenti s preferencí profese notáře (47,21), právníka ve státní správě (44,74), soudce (49,60) a státního zástupce (49,78); studenti s preferencí profese advokáta skórovali signifikantně výše (51,95) než studenti s preferencí profese notáře (47,21) a právníka ve státní správě (44,74); studenti s preferencí profese podnikového právníka skórovali signifikantně výše (50,35) než studenti s preferencí právníka ve státní správě (44,74); a studenti s preferencí profese soudce skórovali signifikantně výše (49,60) než studenti s preferencí profese právníka ve státní správě (44,74).

Sociální sebeúcta

Účinek faktoru pohlaví nebyl u subškály sociální sebeúcta statisticky významný. Analýza rozptylu však našla statisticky významný účinek faktoru profese. Studenti preferující profesi advokáta získali na této subškále statisticky významně vyšší skór (52,04) než studenti s preferencí profese notáře (47,26) a právníka ve státní správě (45,75); studenti s preferencí profese politika získali signifikantně vyšší skór (53,18) než studenti s preferencí profese právníka ve státní správě (45,75); a studenti s preferencí profese státního zástupce získali signifikantně vyšší skór (51,19) než studenti s preferencí profese právníka ve státní správě (45,75).

Sociální smělost

Hlavní efekt obou nezávisle proměnných byl u subškály sociální smělost statisticky významný. Muži na této subškále získali statisticky významně vyšší skór (51,53) než ženy (49,07). Studenti s preferencí profese politika mají statisticky významně vyšší skór (57,60) než studenti s preferencí profese advokáta (51,26), notáře (46,69), podnikového právníka (50,11), právníka ve státní správě (44,93), soudce (50,54) a státního zástupce (49,04), tedy než všechny ostatní skupiny; studenti s preferencí profese advokáta mají statisticky významně vyšší skór (51,26) než studenti s preferencí profese notáře (46,69) a právníka ve státní správě (44,93); a studenti s preferencí profese soudce mají statisticky významně vyšší skór (50,54) než studenti s preferencí profese právníka ve státní správě (44,93).

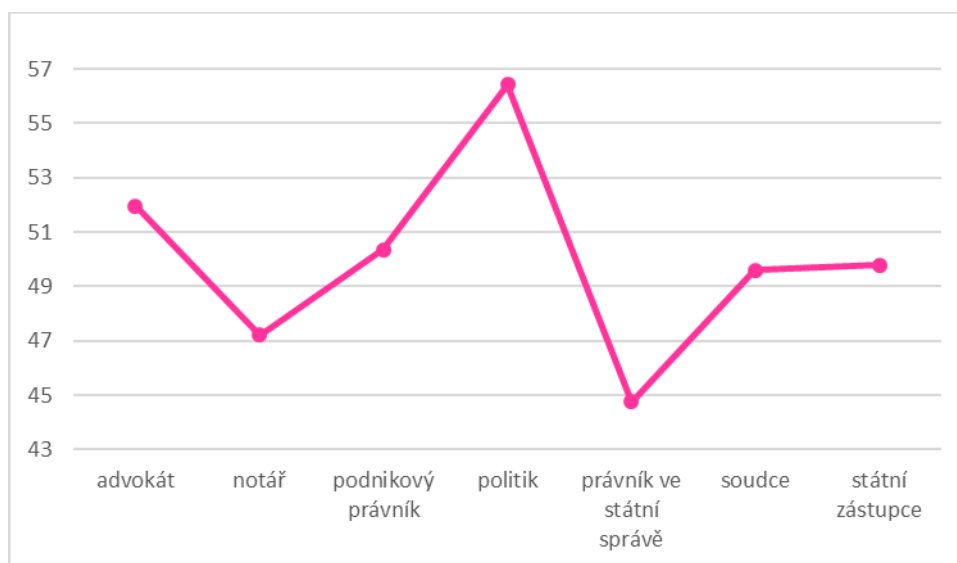
Společenskost

Hlavní efekt faktoru pohlaví nebyl u subškály společenskost statisticky významný. Analýza rozptylu však našla signifikantní účinek nezávisle proměnné profese. Studenti s preferencí profese politika skórovali signifikantně výše (55,87) než studenti s preferencí profese právníka ve státní správě (47,75) a soudce (49,06).

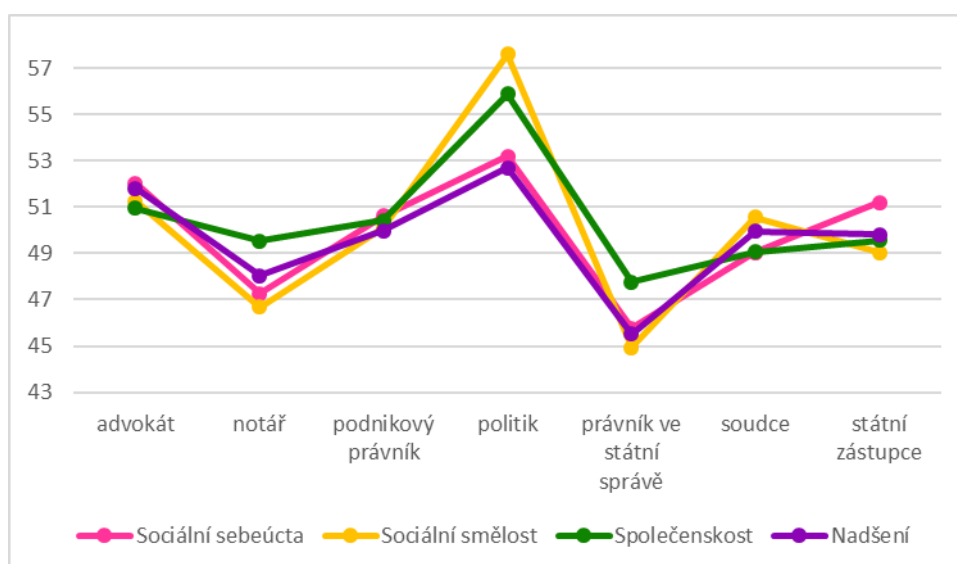
Nadšení

U subškály nadšení byl analýzou rozptylu nalezen signifikantní účinek pouze u faktoru profese. Studenti s preferencí profese politika skórovali signifikantně výše (52,69) než studenti s preferencí profese právníka ve státní správě (45,53); a studenti s preferencí profese advokáta skórovali signifikantně výše (51,82) než studenti s preferencí profese právníka ve státní správě (45,53).

Graf 6: Vážené průměry na celkové škále extraverze

Graf 7: Vážené průměry na subškálách škály extraverze

7.4 A: Přívětivost

Výsledky provedené analýzy rozptylu (F-testu), tedy příslušná kritéria F a p hodnoty, zobrazuje tabulka č. 13. Vážené průměry profesních skupin na škále přívětivosti a jejích subškálách vyobrazují graf č. 8 a graf č. 9.

Tab. 13: Výsledky analýzy rozptylu

Škála/subškála	Pohlaví		Profese	
	F	p	F	p
Přívětivost	1,67	0,20	1,58	0,15
Ochota promíjet	1,35	0,25	0,93	0,47
Shovívavost	0,10	0,75	2,91	0,01
Přizpůsobivost	1,15	0,28	1,99	0,06
Trpělivost	15,48	< 0,01	1,42	0,21

Pozn.: F statistika měla v případě pohlaví 1 a 764 stupňů volnosti v a případě profese 6 a 764.

Přívětivost

Hlavní efekt nezávisle proměnných pohlaví a profese nebyl u škály přívětivost statisticky významný.

Ochota promíjet

Účinek nezávisle proměnných pohlaví a profese nebyl u této subškály statisticky významný.

Shovívavost

Hlavní efekt nezávisle proměnné pohlaví nebyl u subškály shovívavost statisticky významný. Analýza rozptylu u této subškály našla signifikantní účinek faktoru profese. Následně provedený Tukeyho test však neidentifikoval žádnou dvojici profesí, mezi nimiž by byl rozdíl signifikantní.

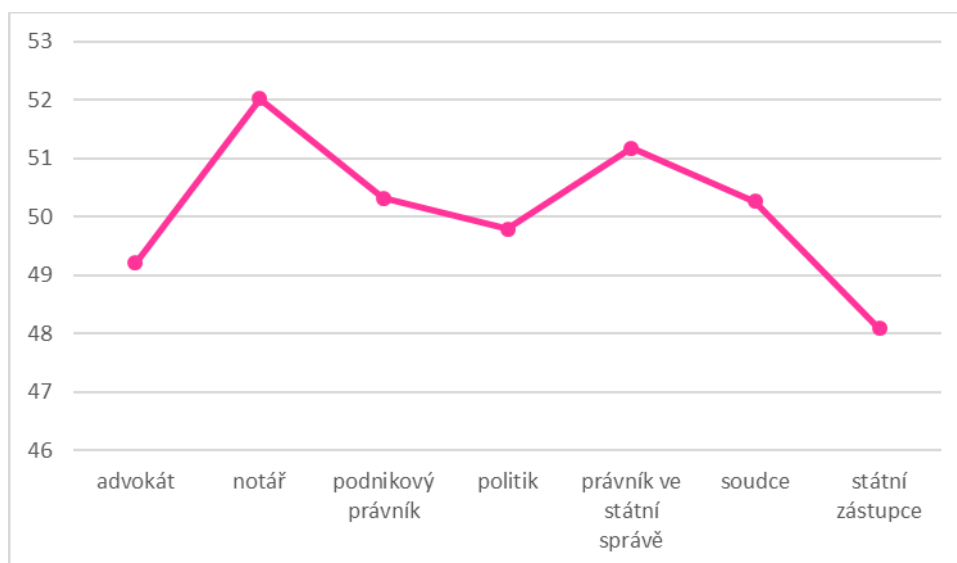
Přizpůsobivost

Hlavní efekt nezávisle proměnných pohlaví a profese nebyl u subškály přizpůsobivost statisticky významný.

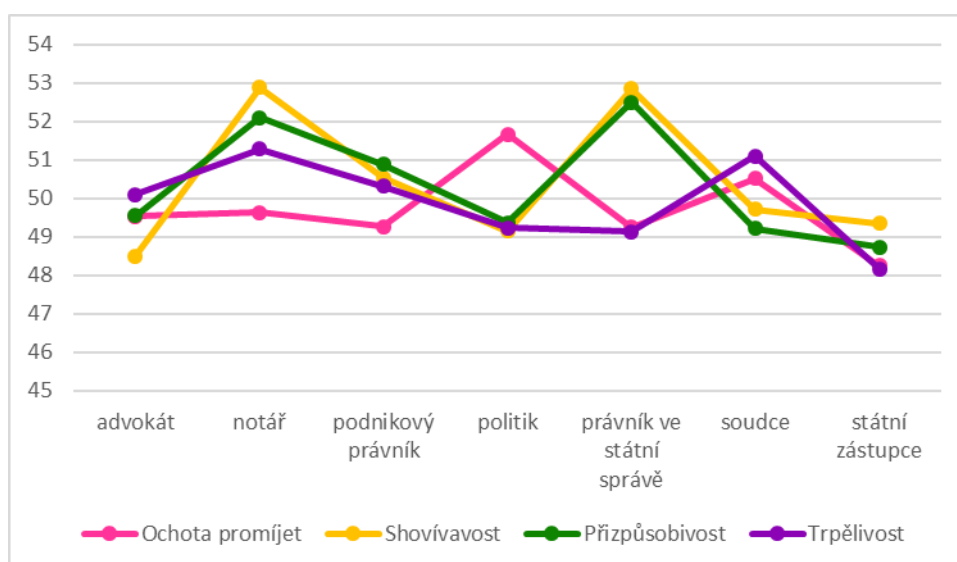
Trpělivost

U subškály trpělivosti byl nalezen pouze statisticky významný účinek faktoru pohlaví. Muži skórovali signifikantně výše (51,78) než ženy (48,99).

Graf 8: Vážené průměry na celkové škále přívětivosti

Graf 9: Vážené průměry na subškálách škály přívětivosti

7.5 C: Svědomitost

Výsledky provedené analýzy rozptylu (F-testu), tedy příslušná kritéria F a p hodnoty, zobrazuje tabulka č. 14. Vážené průměry profesních skupin na škále svědomitosti a jejich subškálách vyobrazují graf č. 10 a graf č. 11.

Tab. 14: Výsledky analýzy rozptylu

Škála/subškála	Pohlaví		Profese	
	F	p	F	p
Svědomitost	16,12	< 0,01	3,29	< 0,01
Organizovanost	22,32	< 0,01	2,02	0,06
Pracovitost	17,13	< 0,01	5,28	< 0,01
Perfekcionismus	16,36	< 0,01	0,84	0,54
Rozvážnost	1,81	0,18	1,36	0,23

Pozn.: F statistika měla v případě pohlaví 1 a 764 stupňů volnosti v a případě profese 6 a 764.

Svědomitost

Hlavní efekt obou nezávisle proměnných byl u škály svědomitost statisticky významný. Ženy na této škále získaly statisticky významně vyšší skór (51,45) než muži (48,56). Následně provedený Tukeyho test neidentifikoval žádnou dvojici profesí, mezi nimiž by byl rozdíl signifikantní.

Organizovanost

Analýza rozptylu u subškály organizovanost našla pouze statisticky významný účinek nezávisle proměnné pohlaví. Ženy skórovaly signifikantně výše (51,65) než muži (48,12).

Pracovitost

Účinek obou nezávisle proměnných byl u subškály pracovitost statisticky významný. Ženy dosahovaly statisticky významně vyšší skór (51,25) než muži (48,54). Studenti s preferencí profese advokáta skórovali signifikantně výše (51,76) než studenti s preferencí profese notáře (46,36); a studenti s preferencí profese soudce skórovali signifikantně výše (51,41) než studenti s preferencí profese notáře (46,36).

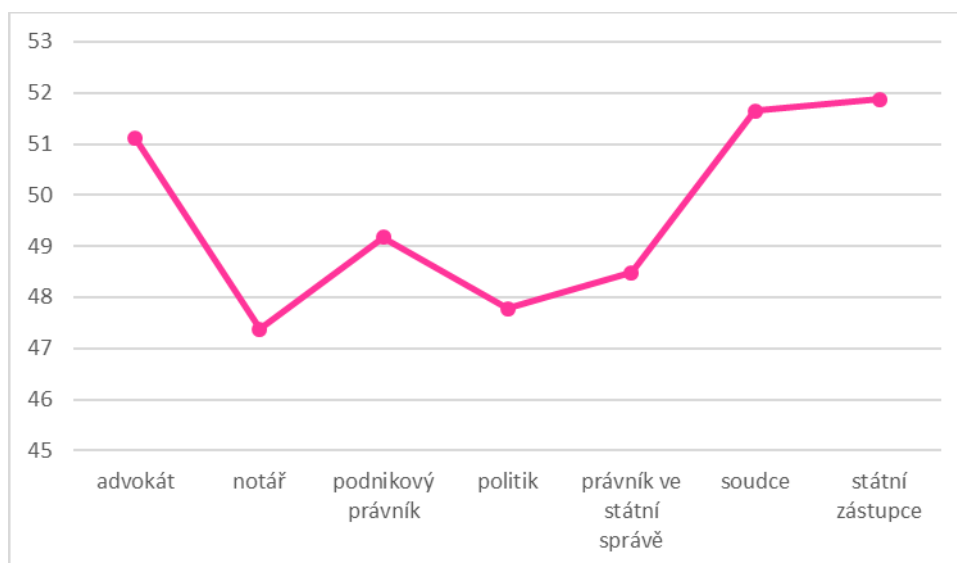
Perfekcionismus

Analýza rozptylu u subškály perfekcionismus našla pouze statisticky významný účinek nezávisle proměnné pohlaví. Ženy skórovaly signifikantně výše (51, 35) než muži (48,33).

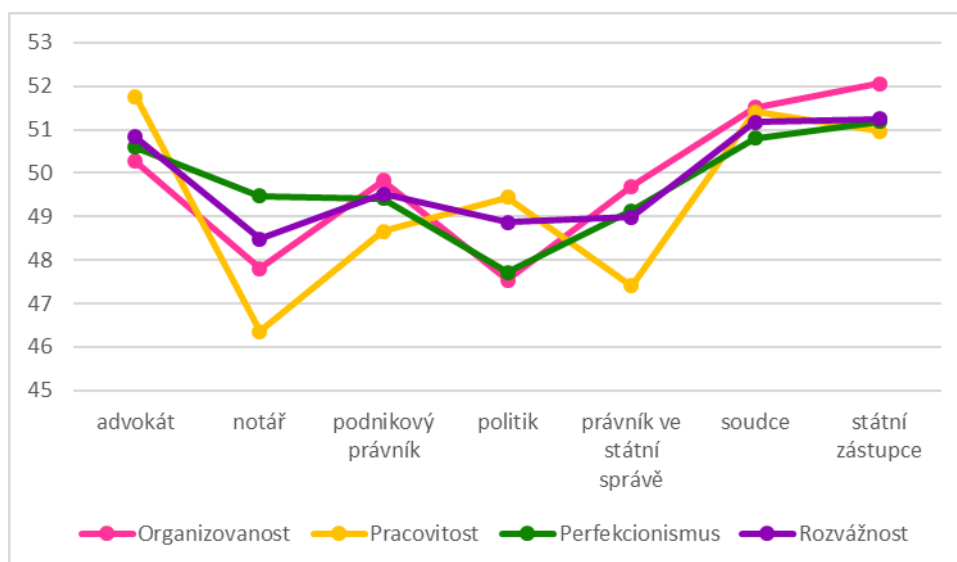
Rozvážnost

Hlavní efekt nezávisle proměnných pohlaví a profese nebyl u subškály rozvážnost statisticky významný.

Graf 10: Vážené průměry na celkové škále svědomitosti

Graf 11: Vážené průměry na subškálách škály svědomitosti

7.6 O: Otevřenost vůči zkušenosti

Výsledky provedené analýzy rozptylu (F-testu), tedy příslušná kritéria F a p hodnoty, zobrazuje tabulka č. 15. Vážené průměry profesních skupin na škále otevřenosti vůči zkušenosti a jejích subškálách vyobrazují graf č. 12 a graf č. 13.

Tab. 15: Výsledky analýzy rozptylu

Škála/subškála	Pohlaví		Profese	
	F	p	F	p
Otevřenost vůči zkušenosti	6,89	0,01	3,75	< 0,01
Estetické prožívání	24,39	< 0,01	2,37	0,03
Zvídavost	67,87	< 0,01	1,74	0,11
Tvořivost	0,05	0,82	2,16	0,04
Nekonvenčnost	25,56	< 0,01	4,42	< 0,01

Pozn.: F statistika měla v případě pohlaví 1 a 764 stupňů volnosti v a případě profese 6 a 764.

Otevřenost vůči zkušenosti

Účinek obou nezávisle proměnných byl u škály otevřenosti vůči zkušenosti statisticky významný. Muži na této škále skórovali signifikantně výše (51,21) než ženy (48,68). Studenti s preferencí profese politika skórovali signifikantně výše (56,39) než studenti s preferencí profese advokáta (49,727), notáře (47,33), podnikového právníka (49,52) a státního zástupce (47,44).

Estetické prožívání

Hlavní efekt nezávisle proměnné pohlaví byl statisticky významný. Ženy dosahovaly statisticky významně vyššího skóru (51,16) než muži (47,74). Analýza rozptylu našla rovněž statisticky významný účinek nezávisle proměnné profese. Tukeyho test však neidentifikoval žádnou dvojici profesí, mezi nimiž by byl rozdíl signifikantní.

Zvídavost

U subškály zvídavost byl analýzou rozptylu nalezen pouze statisticky významný účinek faktoru pohlaví. Muži skórovali signifikantně výše (53,67) než ženy (47,42).

Tvořivost

Analýza rozptylu odhalila statisticky významný účinek faktoru profese. Následný Tukeyho test však neidentifikoval žádnou dvojici profesí, mezi nimiž by byl rozdíl signifikantní.

Nekonvenčnost

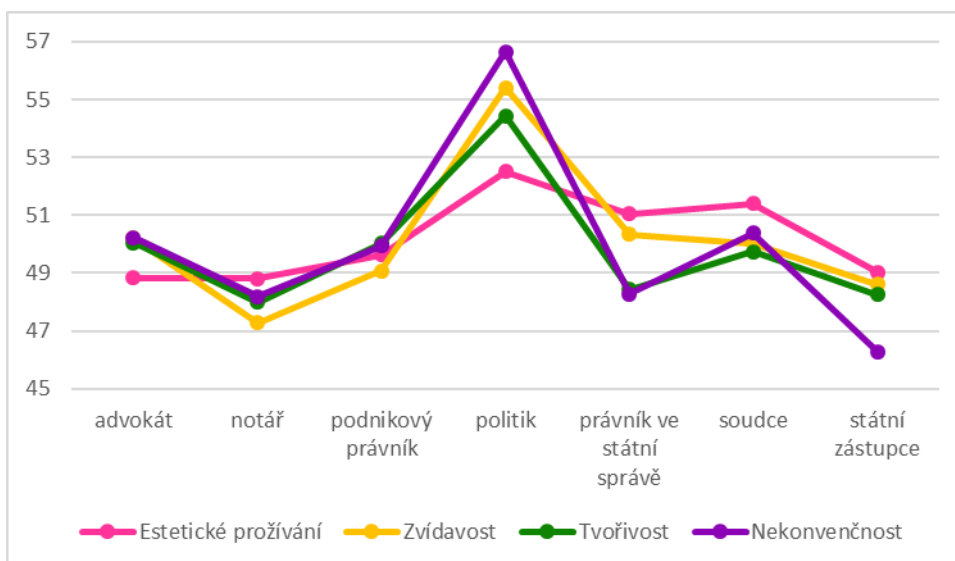
Hlavní efekt obou nezávisle proměnných byl u subškály nekonvenčnost statisticky významný. Muži dosahovali statisticky významně vyššího skóru (52,29) než ženy (48,02). Studenti s preferencí profese politika skórovali signifikantně výše (56,65) než studenti s preferencí advokáta (50,23), notáře (48,18), podnikového právníka (49,94), právníka ve

státní správě (48,28), soudce (50,37) a státního zástupce (46,29), tedy než všechny ostatní skupiny. Studenti s preferencí profese advokáta skórovali signifikantně výše (50,23) než studenti s preferencí profese státního zástupce (46,29).

Graf 12: Vážené průměry na celkové škále otevřenosti vůči zkušenosti

Graf 13: Vážené průměry na subškálách škály otevřenosti vůči zkušenosti

7.7 Altruismus

Výsledky provedené analýzy rozptylu (F-testu), tedy příslušná kritéria F a p hodnoty, zobrazuje tabulka č. 16. Vážené průměry profesních skupin na škále altruismu vyobrazuje graf č. 14.

Tab. 16: Výsledky analýzy rozptylu

Škála	Pohlaví		Profese	
	F	p	F	p
Altruismus	43,08	< 0,01	0,74	0,62

Pozn.: F statistika měla v případě pohlaví 1 a 764 stupňů volnosti v a případě profese 6 a 764.

U testové škály altruismus byl analýzou rozptylu nalezen statisticky významný účinek faktoru pohlaví. Ženy na této škále skórovaly signifikantně výše (51,68) než muži (46,72). Účinek faktoru profese nebyl statisticky významný.

Graf 14: Vážené průměry na škále altruismu

8 DISKUZE

Největší účinek faktoru profesní preference na skór osobnostního inventáře HEXACO-PI-R byl nalezen u škály extraverte. Naše zjištění se tak částečně shodují s výsledky dříve činěných výzkumů (Tokar et al., 1998). Na všech subškálách této škály byl nalezen statisticky významný účinek faktoru profesní preference. Signifikantně nejvíce extravertní skupinou byli z testovaných účastníků studenti s preferencí profese politika, s odstupem následování studenty s preferencí profese advokáta. Opačný protipól tvořili studenti s preferencí profese právníka ve státní správě, kteří vykazovali konstantní výkon nejnižší skórující skupiny na všech subškálách škály extraverte. Vysoká extraverte politiků potvrdila dříve nalezená empirická zjištění (Caprara et al., 2003; Caprara et al., 2010).

Nalezený výsledek patrně není nijak překvapivým zjištěním, přihlédneme-li na komunikační a společenské nároky těchto třech uvedených profesí. Zatímco společenská obratnost a průbojnost je jedním ze základních předpokladů pro úspěšný výkon profese politika a advokáta, právník ve státní správě může veškerou pracovní agendu řešit bez proaktivního přístupu a přímého kontaktu s klientem. Za příznivou považujeme skutečnost, že popsaná empirická zjištění jsou sycena rovněž preferencemi a výpověďmi účastníků výzkumu. Téměř 42 % participantů s preferencí profese právníka ve státní správě odpovědělo, že by se nikdy nechtělo věnovat profesi advokáta, popř. politika⁷. Výsledky ukázaly, že získaný skór na škále extraverte nesouvisel s pohlavím participantů.

Druhou škálou, u které byl účinek faktoru preferenční profese poměrně významný, byla škála emocionality. Efekt profesní preference se nicméně neprojevil u škály závislosti a citlivosti, kde byl nalezen pouze signifikantní účinek faktoru pohlaví. U subškál bázlivosti a úzkostnosti a celkové škály emocionality byli nejvíce emocionální skupinou studenti s preferencí profese právníka ve státní správě. Stejně jako tomu bylo u škály extraverte, i zde byly protikladem právníka ve státní správě skupiny preferující profese politika a advokáta. K popsané trojici profesí byla nicméně na škále emocionality přiřazena rovněž skupina s preferencí profese notáře, která byla rovněž signifikantně více emocionální, než profese

⁷ Téměř 20 % těchto participantů uvedlo jako nejméně preferovanou profesi soudního exekutora. Tato byla nejméně preferovanou profesí napříč všemi ostatními profesními skupinami. Pozorovaný jev si vysvětlujeme obecně rozšířenou špatnou pověstí profese soudního exekutora. Nemáme však dostatek empirických zjištění, abychom mohli tomuto jevu přiřadit statisticky významnou souvislost s některou ze zkoumaných osobnostních dimenzí.

advokáta a politika. Skupina s preferencí profese politika vykazovala na škále emocionality nejnižší výsledky.

Popsaná zjištění velice dobře korespondují s psychickou náročností všech zmíněných profesí. Zatímco profese advokáta a politika lze označit za poměrně psychicky náročné a vyžadující velkou odolnost jejich představitelů, profese notáře a právníka ve státní správě jsou, nejen mezi studenty, obecně považované za klidnější a méně psychicky náročné. Pro tento závěr svědčí rovněž výpovědi participantů výzkumu, především pak skupiny s preferencí právníka ve státní správě. U této skupiny byl nejčastěji udávaným důvodem pro odmítnutí profese advokáta a politika právě stres. U profese notáře uvedlo téměř 43 % zúčastněných, že by nikdy nechtělo vykonávat profesi advokáta nebo politika. Důvody pro tuto volbu však byly méně motivované psychickou náročností profese, než tomu bylo u skupiny právníka ve státní správě. Na všech subškálách byl nalezen rovněž signifikantní účinek faktoru pohlaví, přičemž výrazně výše skórovaly ženy. Tento výsledek jistě není nikterak překvapivým.

Třetí v pořadí byla z hlediska významu faktoru preferenční profese škála otevřenosti vůči zkušenosti. Tento výsledek lze však připisovat odlišnosti především jedné profese, a to profese politika. Skupina studentů s preferencí profese politika se ukázala být významně více nekonvenční než všechny ostatní, tradiční, právnické profese. Dominance skupiny profese politika byla nalezena i na celkové škále otevřenosti vůči zkušenosti. Zde nicméně nebyl nalezen signifikantní rozdíl oproti profesím právníka ve státní správě a soudce. Studenti preferující profesi advokáta byli více nekonvenční než studenti s profesí státního zástupce.

Nalezený výsledek považujeme za částečně překvapivý. Zajímavou je pak pro nás především skutečnost, že signifikantně méně otevřené vůči zkušenosti se ukázaly oproti profesi politika právě dvě výše uvedené profese. Nalezený výsledek například není zcela v souladu s profesiografickou studií, která uvádí konzervatismus jako významnou pozitivní vlastnost úspěšného soudce (Vůjtěch et al., 2002). Překvapivý je výsledek profese právníka ve státní správě, který nedokážeme podložit žádným teoretickým ukotvením.

Významný efekt má u této škály rovněž pohlaví. Jedinou výjimkou byla subškála tvořivost. Muži jsou obecně více otevření vůči zkušenosti než ženy. Ženy však dosahovaly vyššího skóru u estetického prožívání. Tyto výsledky nepovažujeme za nijak překvapivé.

U celkové škály poctivosti-pokory nebyl signifikantní účinek faktoru profese nalezen. Byly však nalezeny rozdíly mezi skupinami u subškál čestnost, vyhýbání se chamtivosti a skromnost. Studenti s preferencí profese státního zástupce jsou více čestní než studenti s preferencí profese podnikového právníka. Tento výsledek tak poměrně dobře koresponduje se závěry učiněnými Vůjtěchem, Zemanem a Holasem (2002). Profese podnikového právníka a advokáta se pak dále objevily jako nízké skórující protiklad profese právníka ve státní správě u subškály vyhýbání se chamtivosti. Studenti s preferencí podnikového právníka tedy byli posouzeni jako méně čestní a více chamtiví. Poněkud překvapivě pak může působit skutečnost, že tito studenti současně téměř ve 30 % případů uvedli, že by nikdy nedělali profesi soudního exekutora, což je profese, která je často spojována právě s nízkými morálními hodnotami a vysokou finanční motivací. Tuto diskrepanci si vysvětlujeme rovněž nízkou společenskou prestiží, která je s profesí soudního exekutora spojována. Dle zjištění čestnější skupina (studenti s preferencí státního zástupce) uvedla profesi soudního exekutora jako nepřijatelnou pouze v 16 % případů. Tento jev si částečně vysvětlujeme shodným konfrontačním charakterem profese státního zástupce a soudního exekutora. Na profesi soudního exekutora je pak v určitém ohledu možné nahlížet jako na prosazovatele soukromoprávní formy spravedlnosti, zatímco státní zástupce tuto činnost vyvíjí v oblasti veřejnoprávní.

Nejvíce skromnými byli studenti s preferencí právníka ve státní správě, což se, s ohledem na relativně nízké mínění studentů o náročnosti a prestiži této profese, jeví poměrně očekávatelným. Stejně tak nepůsobí překvapivě výsledek, že nejméně skromnými byli studenti s preferencí profese politika, advokáta a soudce. Účinek pohlaví byl patrný u čestnosti a skromnosti, kdy signifikantně výše skórovaly ženy. Tento výsledek není rovněž nikterak překvapivý.

U škály svědomitosti byly odhaleny především rozdíly mezi pohlavími, a to ve prospěch žen na všech subškálách i škále celkové. Význam faktoru profese pak byl odhalen pouze u subškály pracovitosti. Studenti s preferencí profese advokáta a soudce jsou podle zjištění více pracovití než studenti s preferencí notáře. Tento výsledek přímo odpovídá obecnému stereotypnímu přesvědčení studentů, že profese notáře je nejlépe placenou právníckou profesí v poměru k množství a náročnosti vykonané práce. Tento výrok je podpořen rovněž spontánními výpověďmi participantů. Naopak obě profese, advokát i státní zástupce, byly studenty považovány za velice pracovně náročné.

U škály přívětivosti nebyl nalezen žádný účinek faktoru preferované profese. K obdobným zjištěním jsme dospěli také u faktoru pohlaví. Jedinou výjimkou byla subškála trpělivosti. Muži se ukázali jako více trpěliví než ženy.

Na škále altruismu nebyl nalezen signifikantní účinek faktoru preferované profese. Ženy jsou v souladu s obecnou zkušeností více altruistické než muži.

S ohledem na zjištění učiněná hlubším studiem relevantní literatury jsme se rozhodli pro explorační studii souhrnně mapující osobnostní strukturu výběrového vzorku a tomu odpovídající volbu Osobnostního inventáře HEXACO. Možné prediktivní výhody inventáře a šestifaktorového modelu byly blíže rozebrány v teoretické části této práce. V souvislosti s výše zmíněným nebyla pilotní studie s cílem nalezení osobnostních charakteristik odlišujících jednotlivé profese, na něž bychom výzkumnou pozornost omezili, realizována.

Výsledky výzkumu potvrdily náš výchozí předpoklad, že osobnostní rysy jedince souvisejí s jeho profesním zaměřením. Naše zjištění jsou tak potvrzujícím navázáním na závěry, k nimž došly již dříve činěné výzkumy v oblasti osobnostní struktury a profesního zaměření (Tokar et al., 1998; Tokar et al., 1995; Costa et al., 1984; Hogan & Blake, 1999). Dále byl potvrzen předpoklad, že volba profesního zaměření studentů je ovlivněna jejich představou o dané profesi, a slučitelností této představy s osobnostními rysy studenta (Saemann & Crooker, 1999; Pike, 2006; Noël et al., 2003; Worthington & Higgs, 2003).

Na rozdíl od výše zmíněných studií nebyla naše výzkumná pozornost zaměřena napříč odlišnými profesními obory, nýbrž předmětem jejího zájmu byla profesní specializace uvnitř jednoho oboru. Nalezené výsledky nicméně potvrdily také ten předpoklad, že lze pozorovat osobnostní rozdíly mezi jednotlivými profesními skupinami právního prostředí (Holeček et al., 2007; Houbová et al., 2008; Vůjtěch et al., 2002).

Výzkumem došlo rovněž k empirickému potvrzení předpokladu, že nezanedbatelnou roli v osobnostní struktuře hraje pohlaví. Závěry našeho výzkumu se i v tomto směru shodovaly s obdobnými dříve učiněnými výzkumnými studii (Rubinstein, 2003; Rubinstein & Strul, 2007; Costa et al., 2001).

Část našich zjištění korespondovala se závěry, které byly v této oblasti již dříve učiněny, a z nichž jsme při definování výzkumného problému vycházeli (Tokar et al., 1998; Caprara et al., 2003; Caprara et al., 2010). Poměrně překvapivým zjištěním pro nás byla nízká diverzita skupin na škále poctivosti-pokory a otevřenosti vůči zkušenosti u tradičních právních profesí, která nekořespondovala s dosavadními zjištěními (Vůjtěch et al., 2002).

Za limity výzkumu a možné zdroje zkreslení jeho výsledků považujeme především problematickou povahu faktoru preferované profese. Významný zdroj potenciálního zkreslení spatřujeme zejména v názorové nestálosti studentů ve vztahu k jejich postgraduálnímu profesnímu směřování. Během svého studia prochází studenti různým názorovým vývojem, jehož výsledkem může být v průběhu let i několik diametrálně odlišných profesí najednou. Je proto možné, že v totožném výzkumu činěném s dostatečným časovým odstupem bychom tytéž participanty přiřadili na základě jejich volby do jiné profesní skupiny. Tento jev současně považujeme za jeden z hlavních zdrojů zkreslení, díky kterým výsledná analýza nenalezla tolik statisticky významných rozdílů, kolik jsme při plánování výzkumu očekávali.

Dalším nezanedbatelným omezením snižujícím validitu provedeného výzkumu je to, že při jeho realizaci nebyly zohledněny všechny faktory působící na volbu profese. Pozornost studie byla zaměřená na souvislost osobnostní struktury a pohlaví s volbou právnické profese. Jsme si však vědomi skutečnosti, že výběr profese může být rovněž významně ovlivněn například konkrétní zkušeností jedince, osobními kontakty či rodinnou tradicí. Při plánování výzkumu jsme mimo jiné uvažovali nad zařazením zájmu studenta o konkrétní právní obor jako další nezávisle proměnné vedle pohlaví a profesní preference. Tuto třetí nezávisle proměnnou jsme se po uvážení rozhodli nezařadit, a to s ohledem na diskrepanci mezi teoretickou atraktivitou některých předmětů a jejich nepříznivou praktickou využitelností, jíž jsou si studenti obvykle vědomi. Naše rozhodnutí ovlivnila rovněž skutečnost, že velkou část zkoumaných profesí lze vykonávat se specializací na různou vybranou právní oblast. Výpovědi participantů následně náš předpoklad potvrdily. Významnější roli v jejich rozhodování hrály faktory týkající se povahy a výkonu konkrétní profese. V rámci výzkumu jsme tak došli k obdobným zjištěním jako některé dříve učiněné studie (Saemann & Crooker, 1999; Pike, 2006; Noël et al., 2003; Worthington & Higgs, 2003).

Realizovaný výzkum byl, dle našich zjištění, první takto rozsáhlou psychologickou studií populace studentů právnických fakult v České republice. Při jeho realizaci jsme se v důsledku toho potýkali s určitým nedostatkem teoretické základny, z jejichž závěrů bychom mohli vyvozovat příslušné výzkumné hypotézy. Přínos prezentovaného výzkumu

spatřujeme zejména v získání významného objemu dat o zkoumané populaci⁸ a získání základní představy o jejím osobnostním profilu.

Za vhodný směr navazujícího výzkumu považujeme především zaměření výzkumné pozornosti na již praktikující zástupce sledovaných profesí. Předmětem uvedeného výzkumu by mohlo být mimo jiné ověření a konfrontace poznatků, získaných námi provedenou studií, se zjištěními v reálném prostředí praktikujících odborníků. V této souvislosti odkazujeme na teoretickou část této práce, z níž vyplývá, že podíl studentů preferujících jednotlivé profese nedopovídá skutečnému procentuálnímu zastoupení těchto odborníků na trhu práce. Zejména profese soudce, státního zástupce a notáře jsou velmi uzavřenými a jsou vykonávány pouze úzkým okruhem specialistů. Lze tak očekávat vyšší míry osobnostní heterogenity profesních skupin, než byla pozorována u populace studentů.

⁸ Pozn.: Výzkumný vzorek svým objemem odpovídá přibližně 11 % zkoumané populace.

9 ZÁVĚR

Výsledky provedeného výzkumu svědčí pro určitou variabilitu osobnostní struktury mezi skupinami s odlišnými preferenčními profesemi, a to bez ohledu na poměr mužů a žen v jednotlivých skupinách. Na základě získaných údajů byly nalezeny statisticky významné rozdíly mezi profesními skupinami:

- Studenti s preferencí profese politika a advokáta jsou více extravertní než studenti s preferencí profese právníka ve státní správě.
- Studenti s preferencí profese právníka ve státní správě jsou více úzkostní, bázlivi a emocionální než studenti s preferencí profese politika a advokáta. Studenti s preferencí profese notáře jsou více emocionální než studenti s preferencí profese politika a advokáta.
- Studenti s preferencí profese politika jsou více nekonvenční a více otevření vůči zkušenosti než studenti s preferencí tradičních právnických profesí.
- Studenti s preferencí profese státního zástupce jsou více čestní než studenti s preferencí profese podnikového právníka. Studenti s preferencí profese právníka ve státní správě se více vyhýbají chamtivosti než studenti s preferencí profese podnikového právníka a advokáta. Studenti s preferencí profese právníka ve státní správě jsou více skromní než studenti s preferencí profese politika, advokáta a soudce.
- Studenti s preferencí profese advokáta a soudce jsou více pracovití než studenti s preferencí profese notáře.
- Profesní preference nemá účinek na přívětivost, altruismus a celkovou svědomitost studentů právnických fakult.

Signifikantní účinek pohlaví byl nalezen u celkových škál poctivosti-pokory, emocionality, svědomitosti, otevřenosti vůči zkušenosti a altruismu.

Na škále přívětivosti nebyly nalezeny statisticky významné rozdíly ani mezi pohlavími, ani mezi skupinami preferované profese.

Přínos prezentovaného výzkumu spatřujeme zejména v získání významného objemu dat o zkoumané populaci a získání základní představy o jejím osobnostním profilu.

10 SOUHRN

Autorská dvojice Ashton a Lee na základě lexikálních studií dospěla k závěru, že existuje šestý faktor osobnosti (Ashton et al., 2000; Ashton & Lee, 2001). Na základě provedených studií autoři vytvořili nový šestidimenzionální model struktury osobnosti zvaný HEXACO (Ashton et al., 2004; Lee & Ashton, 2005; Ashton & Lee, 2007). Těmito šesti dimenzemi osobnosti jsou Poctivost-pokora (H), Emocionalita (E), Extraverze (X), Přívětivost (A), Svědomitost (C) a Otevřenost vůči zkušenosti (O). K operacionalizaci nalezených faktorů byl jmenovanou dvojicí sestaven osobnostní inventář HEXACO-PI, v současné podobě užívaný v revidované verzi pod názvem HEXACO-PI-R (Lee & Ashton, 2004; Lee & Ashton, 2006; Lee & Ashton, 2016). Oproti klasickým metodám pětifaktorového modelu osobnosti vykazuje HEXACO-PI-R jisté prediktivní výhody (Lee et al., 2005; Lee et al., 2008; Lee et al., 2012; Vries & Kampen, 2010; Vries et al., 2009). Z šestifaktorového modelu osobnosti tato práce dále vychází.

Bližší pozornost je dále věnována právnickým profesím. Mezi právnícké profese jsou českou odbornou veřejností většinou řazeny profese advokáta, notáře, soudce, soudního exekutora a státního zástupce (Chromý, 2008). Absolventi právnických fakult však nalézají své uplatnění rovněž jako podnikoví právníci, právníci ve státní správě či případně jako politici. Advokacie je svobodným povoláním, tedy formou podnikání na základě jiného než živnostenského zákona (zákon č. 85/1996 Sb., 2016). K 1. 3. 2017 bylo vedeno celkem 11 372 aktivních advokátů (Česká advokátní komora, 2017). Soudci a státní zástupci jsou státními zaměstnanci a pro jejich počet platí tzv. *numerus clausus* („uzavřený počet“) (zákon č. 6/2002 Sb., 2016; zákon č. 283/1993 Sb., 2016). K 1. 6. 2014 činil počet soudců v ČR 3 045 a počet státních zástupců 1 245 (Ministerstvo Spravedlnosti ČR, 2014). Podnikový právník se zabývá otázkami právního chodu příslušné organizace, a to zejména v pracovním poměru k této organizaci. Notář je soudním komisařem v řízení o pozůstalosti, sepisuje veřejné listiny a osvědčuje právně významné skutečnosti (zákon č. 292/2013 Sb., 2016). Platí pro něj *numerus clausus*, k 1. 3. 2017 působilo v ČR celkem 440 notářů (Notářská komora ČR, 2017). Právník ve státní správě je státním zaměstnancem s rozličnou právní agendou (zákon č. 234/2014 Sb., 2016). Politik je do své funkce volen a může svou činnost vykonávat na úrovni komunální, krajské, celostátní či evropské.

Právnícké profese se liší nejen svým obsahem, ale rovněž požadavky na osobnostní vlastnosti jejich představitelů (Holeček et al., 2007; Houbová et al., 2008). Souvislost osobnostních charakteristik a profesního zaměření byla již v minulosti předmětem mnohých vědeckých zkoumání (Tokar et al., 1998; Tokar et al., 1995; Costa et al., 1984; Hogan & Blake, 1999). Bylo prokázáno, že osobnostní struktura souvisí s volbou profesního zaměření. Výzkum srovnávající osobnostní charakteristiky představitelů různých profesních skupin vč. právníků provedli Rubinstein a Strul (2007). Právníci byli společně s umělci nejvíce neurotickými skupinami. Podle studie učiněné vědeckým týmem Caprara, Barbaranelli, Consiglio, Picconi a Zimbardo (2003) skórovali političtí představitelé oproti běžné populaci signifikantně více na škálách extraverte a přívětivosti.

Nalezeny byly rovněž osobnostní rozdíly mezi pohlavími. Ženy dle zjištěných výsledků signifikantně více skórovaly na škále neuroticismu a extraverte než muži, a to bez ohledu na jejich profesní zaměření (Rubinstein & Strul, 2007). V prostředí české právnícké veřejnosti byla učiněna pouze dílčí profesiografická studie profesí státního zástupce a soudce (Vůjtěch et al., 2002). Osobnostní rozdíly byly nalezeny rovněž mezi studenty různých vysokoškolských oborů (Solkoff & Markowitz, 1967; Solkoff, 1968; Hedegard, 1979; Reich, 1976; Rubinstein, 2003; Rubinstein, 2005).

Domníváme se, že osobnostní struktura souvisí s volbou profesního zaměření jedince. Dále předpokládáme, že výběr profesního zaměření studentů souvisí s jejich představou o podstatě konkrétní profese. Někteří studenti pak volí povolání, které se dobře hodí k jejich osobnosti (Saemann & Crooker, 1999; Pike, 2006; Noël et al., 2003; Worthington & Higgs, 2003). Díky heterogenitě právníckých profesí je považujeme za odlišné profesní zaměření. Předpokládáme proto výskyt rozdílných osobnostních rysů u představitelů jednotlivých profesních skupin. Kromě rozdílné profese předpokládáme rozdíly v osobnostní struktuře mužů a žen bez ohledu na osobnostní zaměření (Rubinstein, 2003; Rubinstein & Strul, 2007; Costa et al., 2001).

Cílem výzkumu je 1) identifikování struktury osobnostních rysů u vzorku studentů právníckých fakult, 2) zjištění míry účinku faktoru pohlaví na strukturu osobnostních rysů u popsaného vzorku a 3) zjištění míry účinku faktoru preferované profese na strukturu osobnostních rysů u popsaného vzorku. Nezávisle proměnnými (faktory) výzkumu byly *preferovaná profese* (7 nejčteněji zastoupených profesí) a *pohlaví*. Závisle proměnnou byl výsledný skór ve škálách a subškálách osobnostního inventáře HEXACO-PI-R (Lee & Ashton, 2016). Předkládaný výzkum má povahu explorační korelační studie, v níž

srovnáváme vlastnosti určitých skupin. Zdrojem dat jsou výpovědi účastníků, kteří spadají do zkoumané populace studentů magisterského studijního programu v oboru právo a právní věda na právnických fakultách Univerzity Karlovy, Masarykovy univerzity, Západočeské univerzity v Plzni a Univerzity Palackého v Olomouci. Ke zjištění osobnostních rysů a vlastností byl použit český překlad *Osobnostního inventáře HEXACO* (HEXACO-PI-R). Inventář měří 7 škál (HEXACO + Altruismus) a tomu odpovídajících 24 dílčích subškál.

Výzkumný soubor byl vybrán metodou příležitostného výběru (Ferjenčík, 2010). Tvoří jej 882 participantů, což je přibližně 11 % zkoumané populace. Participanti byli v rámci výzkumu dotazováni na jejich pohlaví, studovanou fakultu, studijní ročník, studijní průměr a nejvíce a nejméně preferovanou právnickou profesi. Výzkumný soubor tvoří 341 mužů (39 %) a 541 žen (51 %). Ve vzorku jsou zastoupeni studenti všech ročníků a všech sledovaných právnických fakult. Nejvíce preferovanými byly profese advokáta, soudce, státního zástupce, podnikového právníka, notáře, právníka ve státní správě a politika. Tyto profese byly následně zařazeny pod nezávisle proměnnou *preferovaná profese*.

Pro zpracování dat byla zvolena metoda analýzy rozptylu (ANOVA). Testovací statistika F probíhala na hladině významnosti $\alpha 0,05$. Při zamítnutí globální nulové hypotézy, že střední hodnoty sledovaných skupin se neliší ($H_0: \mu_1 = \mu_2 = \mu_3 = \dots = \mu_m$), byla analýza doplněna o *post hoc* testy. Zvolen byl Tukeyho test, hladina významnosti α byla upravena na 0,01.

Výsledky ukázaly, že největší účinek faktoru profesní preference na skóre osobnostního inventáře HEXACO-PI-R byl nalezen u škály extraverte. Byly tak potvrzeny závěry předchozích výzkumů o významu extraverte při volbě profese (Tokar et al., 1998). Bylo zjištěno, že studenti s preferencí profese politika a advokáta jsou více extravertní než studenti s preferencí profese právníka ve státní správě. Popsaná empirická zjištění jsou sycena rovněž preferencemi a výpověďmi účastníků výzkumu. Vysoká extraverte skupiny politiků potvrdila dříve nalezená empirická zjištění (Caprara et al., 2003; Caprara et al., 2010). Druhou škálou, u které byl účinek faktoru preferenční profese poměrně významný, byla škála emocionality. Studenti s preferencí profese právníka ve státní správě jsou více úzkostní, bázlivi a emocionální než studenti s preferencí profese politika a advokáta. Studenti s preferencí profese notáře jsou více emocionální než studenti s preferencí profese politika a advokáta. Studenti s preferencí profese politika jsou více nekonvenční a více otevření vůči zkušenosti než studenti s preferencí tradičních právnických profesí. Studenti

s preferencí profese státního zástupce jsou více čestní než studenti s preferencí profese podnikového právníka. Studenti s preferencí profese právníka ve státní správě se více vyhýbají chamtivosti než studenti s preferencí profese podnikového právníka a advokáta. Studenti s preferencí profese právníka ve státní správě jsou více skromní než studenti s preferencí profese politika, advokáta a soudce. Studenti s preferencí profese advokáta a soudce jsou více pracovití než studenti s preferencí profese notáře. Profesní preference nemá účinek na přívětivost, altruismus a celkovou svědomitost studentů právnických fakult. Na škále přívětivosti nebyly nalezeny statisticky významné rozdíly ani mezi pohlavími, ani mezi skupinami preferované profese. Signifikantní účinek pohlaví byl nalezen u celkových škál poctivosti-pokory, emocionality, svědomitosti, otevřenosti vůči zkušenosti a altruismu.

Výsledky výzkumu potvrdily náš výchozí předpoklad, že osobnostní rysy jedince souvisejí s jeho profesním zaměřením. Nalezené výsledky potvrdily také ten předpoklad, že lze pozorovat osobnostní rozdíly mezi jednotlivými profesními skupinami právního prostředí. Výzkumem došlo rovněž k empirickému potvrzení předpokladu, že nezanedbatelnou roli v osobnostní struktuře hraje pohlaví. V rámci výzkumu jsme také došli k obdobným zjištěním jako některé dříve učiněné studie o vztahu osobnosti a představě o obsahu profese.

Významný zdroj potenciálního zkreslení spatřujeme zejména v názorové nestálosti studentů ve vztahu k jejich postgraduálnímu profesnímu směřování. Dalším nezanedbatelným omezením snižujícím validitu provedeného výzkumu je to, že při jeho realizaci nebyly zohledněny všechny faktory působící na volbu profese. Realizovaný výzkum byl, dle našich zjištění, první takto rozsáhlou psychologickou studií populace studentů právnických fakult v České republice. Přínos prezentovaného výzkumu spatřujeme zejména v získání významného objemu dat o zkoumané populaci a získání základní představy o jejím osobnostním profilu. Za vhodný směr navazujícího výzkumu považujeme především zaměření výzkumné pozornosti na již praktikující zástupce sledovaných profesí. Předmětem uvedeného výzkumu by mohlo být mimo jiné ověření a konfrontace poznatků získaných námi provedenou studií se zjištěními v reálném prostředí praktikujících odborníků.

LITERATURA

- Ashton, M. C., & Lee, K. (2001). A theoretical basis for the major dimensions of personality. *European Journal Of Personality*, 15(5), 327-353. doi:10.1002/per.417 6.
- Ashton, M. C., & Lee, K. (2005a). Honesty-Humility, the Big Five, and the Five-Factor Model. *Journal of Personality*, 73(5), 1321-1354. doi:10.1111/j.1467-6494.2005.00351.x
- Ashton, M. C., & Lee, K. (2005b). The Lexical Approach to the Study of Personality Structure: Toward the Identification of Cross-Culturally Replicable Dimensions of Personality Variation. *Journal of Personality Disorders*, 19(3), 303-308. doi:10.1521/pedi.2005.19.3.303
- Ashton, M. C., & Lee, K. (2007). Empirical, Theoretical, and Practical Advantages of the HEXACO Model of Personality Structure. *Personality and Social Psychology Review*, 11(2), 150-166. doi:10.1177/1088868306294907
- Ashton, M. C., & Lee, K. (2008). The prediction of Honesty-Humility-related criteria by the HEXACO and Five-Factor Models of personality. *Journal of Research in Personality*, 42(5), 1216-1228. doi:10.1016/j.jrp.2008.03.006
- Ashton, M. C., Lee, K., & Goldberg, L. R. (2004). A Hierarchical Analysis of 1,710 English Personality-Descriptive Adjectives. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 87(5), 707-721. doi:10.1037/0022-3514.87.5.707 8
- Ashton, M. C., Lee, K., & Paunonen, S. V. (2002). What is the central feature of extraversion?: Social attention versus reward sensitivity. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 83(1), 245-252. doi:10.1037/0022-3514.83.1.245 7
- Ashton, M. C., Lee, K., & Son, C. (2000). Honesty as the sixth factor of personality: Correlations with Machiavellianism, Primary Psychopathy, and Social Adroitness. *European Journal of Personality*, 14(4), 359-368. Ziskáno 15 října 2016 z <http://sci-hub.cc/>
- Ashton, M. C., Lee, K., & Vries, R. E. (2014). The HEXACO Honesty-Humility, Agreeableness, and Emotionality Factors. *Personality and Social Psychology Review*, 18(2), 139-152. doi:10.1177/1088868314523838

- Ashton, M. C., Lee, K., Perugini, M., Szarota, P., de Vries, R. E., Di Blas, L., & ... De Raad, B. (2004). A Six-Factor Structure of Personality-Descriptive Adjectives: Solutions From Psycholexical Studies in Seven Languages. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 86(2), 356-366. doi:10.1037/0022-3514.86.2.356
- Ashton, M. C., Lee, K., Vernon, P. A., & Jang, K. L. (2000). Fluid Intelligence, Crystallized Intelligence, and the Openness/Intellect Factor. *Journal of Research in Personality*, 34(2), 198-207. doi:10.1006/jrpe.1999.2276
- Ashton, M. C., Paunonen, S. V., Helmes, E., & Jackson, D. N. (1998). Kin altruism, reciprocal altruism, and the Big Five personality factors. *Evolution And Human Behavior*, 19(4), 243-255. doi:10.1016/S1090-5138(98)00009-9
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Consiglio, C., Picconi, L., & Zimbardo, P. G. (2003). Personalities of politicians and voters: Unique and synergistic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(4), 849-856. doi:10.1037/0022-3514.84.4.849
- Caprara, G., Francescato, D., Mebane, M., Sorace, R., & Vecchione, M. (2010). Personality Foundations of Ideological Divide: A Comparison of Women Members of Parliament and Women Voters in Italy. *Political Psychology*, 31(5), 739-762. doi:10.1111/j.1467-9221.2010.00780.x
- Cattell, R. B. (1947). Confirmation and clarification of primary personality factors. *Psychometrika*, 12(3), 197-220. doi:10.1007/bf02289253
- Česká advokátní komora. (n.d.). *Seznam advokátů | Česká advokátní komora*. Získáno 1. března 2017 z <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=326>
- Česká advokátní komora. *Usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku zed ne 31. října 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (Etický kodex ČAK)*. Získáno 10. září 2016 z <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?pgid=38>
- Česká republika. (1992). *Ústavní zákon č. 1 ze dne 16. prosince 1992: Ústava České republiky* (Sbírka zákonů České republiky 1/1993). Získáno 10. září 2016 z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>
- Česká republika. (2014). *Zákon č. 234 ze dne 1. října 2014 o státní službě: zákon o státní službě* (Sbírka zákonů České republiky 234/2014). Získáno 10. září 2016 z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2014-234/zneni-20170101>

- Česká republika. *Zákon č. 283 ze dne 9. listopadu 1993: o státním zastupitelství* (Sbírka zákonů České republiky 283/1993) Získáno 10. září 2016 z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-283>
- Česká republika. *Zákon č. 358 ze dne 7. května 1992: Zákon České národní rady o notářích a jejich činnosti (notářský řád)* (Sbírka zákonů České republiky 358/1992) Získáno 10. září 2016 z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-358>
- Česká republika. *Zákon č. 6 ze dne 30. listopadu 2001: Zákon o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)* (Sbírka zákonů České republiky 6/2001) Získáno 10. září 2016 z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-6>
- Česká republika. *Zákon č. 85 ze dne 13. března 1996: zákon o advokacii* (Sbírka zákonů České republiky 85/1996). Získáno 10. září 2016 z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1996-85>
- Chromý, J. (2008). Státní zástupce a ostatní právnické profese na počátku třetího tisíciletí. *Státní zastupitelství: profesní časopis pro státní zástupce*, 11-12(2008), 69-76.
- Costa, P. T., McCrae, R. R., & Holland, J. L. (1984). Personality and vocational interests in an adult sample. *Journal of Applied Psychology*, 69(3), 390-400. doi:10.1037//0021-9010.69.3.390
- Costa, P. T., Terracciano, A., & McCrae, R. R. (2001). Gender differences in personality traits across cultures: Robust and surprising findings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(2), 322-331. doi:10.1037//0022-3514.81.2.322
- Ferjenčík, J. (2010). *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: Jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál.
- Goldberg, L. R. (1982). From ace to zombie: Some explorations in the language of personality. In C. D. Spielberger & J. N. Butcher (Eds.), *Advances in personality assessment* (Vol. 1, pp. 203-234). Hillsdale, NJ: Erlbaum. Získáno 15. listopadu 2016 z <http://sci-hub.cc/>
- Hartl, P., & Hartlová, H. (2015). *Psychologický slovník*. Praha: Portál.
- Hedegard, J. M. (1979). The Impact of Legal Education: An In-Depth Examination of Career-Relevant Interests, Attitudes, and Personality Traits among First-Year Law Students. *American Bar Foundation Research Journal*, 4(4), 791. doi:10.1086/491878

- Hogan, R., & Blake, R. (1999). John Holland's Vocational Typology and Personality Theory. *Journal of Vocational Behavior*, 55(1), 41-56. doi:10.1006/jvbe.1999.1696
- Holeček, V., Miňhová, J., & Prunner, P. (2007). *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
- Lee, K., & Ashton, M. (n.d.). *The HEXACO Personality Inventory – Revised*. Získáno 11. listopadu 2016 z <http://hexaco.org/scaledescriptions>
- Lee, K., & Ashton, M. C. (2004). Psychometric properties of the HEXACO Personality Inventory. *Multivariate Behavioral Research*, 39(2), 329–358. doi:10.1207/s15327906mbr3902_8
- Lee, K., & Ashton, M. C. (2005). Psychopathy, Machiavellianism, and Narcissism in the Five-Factor Model and the HEXACO model of personality structure. *103 Personality and Individual Differences*, 38(7), 1571–1582. doi:10.1016/j.paid.2004.09.016
- Lee, K., & Ashton, M. C. (2006). Further assessment of the HEXACO Personality Inventory: Two new facet scales and an observer report form. *Psychological Assessment*, 18(2), 182-191. doi:10.1037/1040-3590.18.2.182
- Lee, K., & Ashton, M. C. (2016). Psychometric Properties of the HEXACO-100. *Assessment*. doi:10.1177/1073191116659134
- Lee, K., Ashton, M. C., & Vries, R. E. (2005). Predicting Workplace Delinquency and Integrity with the HEXACO and Five-Factor Models of Personality Structure. *Human Performance*, 18(2), 179-197. doi:10.1207/s15327043hup1802_4
- Lee, K., Ashton, M. C., Morrison, D. L., Cordery, J., & Dunlop, P. D. (2008). Predicting integrity with the HEXACO personality model: Use of self- and observer reports. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 81(1), 147-167. doi:10.1348/096317907x195175
- Lee, K., Ashton, M. C., Wiltshire, J., Bourdage, J. S., Visser, B. A., & Gallucci, A. (2012). Sex, Power, and Money: Prediction from the Dark Triad and Honesty-Humility. *European Journal of Personality*, 27(2), 169-184. doi:10.1002/per.1860
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. (n.d.). *Data o studentech, poprvé zapsaných a absolventech vysokých škol*. Získáno 1. března 2017 z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/data-o-studentech-poprve-zapsanych-a-absolventech-vysokych>

- Noël, N. M., Michaels, C., & Levas, M. G. (2003). The Relationship of Personality Traits and Self-Monitoring Behavior to Choice of Business Major. *Journal of Education for Business*, 78(3), 153-157. doi:10.1080/08832320309599713
- Norman, W. T. (1963). Toward an adequate taxonomy of personality attributes: Replicated factor structure in peer nomination personality ratings. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 66(6), 574-583. doi:10.1037/h0040291
- Notářská komora České republiky. (n.d.). *Seznam notářů*. Získáno 1. března 2017 z <https://www.nkcr.cz/seznam-notaru>
- Pike, G. R. (2006). Students' Personality Types, Intended Majors, and College Expectations: Further Evidence Concerning Psychological and Sociological Interpretations of Holland's Theory. *Research in Higher Education*, 47(7), 801-822. doi:10.1007/s11162-006-9016-5
- Reich, S. (1976). California Psychological Inventory: Profile Of A Sample Of First-Year Law Students. *Psychological Reports*, 39(3), 871-874. doi:10.2466/pr0.1976.39.3.871
- Rubinstein, G. (2003). Authoritarianism and its relation to creativity: a comparative study among students of design, behavioral sciences and law. *Personality and Individual Differences*, 34(4), 695-705. doi:10.1016/s0191-8869(02)00055-7
- Rubinstein, G. (2005). The big five among male and female students of different faculties. *Personality and Individual Differences*, 38(7), 1495-1503. doi:10.1016/j.paid.2004.09.012
- Rubinstein, G., & Strul, S. (2007). The Five Factor Model (FFM) among four groups of male and female professionals. *Journal of Research in Personality*, 41(4), 931-937. doi:10.1016/j.jrp.2006.09.003
- Saemann, G. P., & Crooker, K. J. (1999). Student perceptions of the profession and its effect on decisions to major in accounting. *Journal of Accounting Education*, 17(1), 1-22. doi:10.1016/s0748-5751(99)00007-x
- Silvester, J., Wyatt, M., & Randall, R. (2013). Politician personality, Machiavellianism, and political skill as predictors of performance ratings in political roles. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 87(2), 258-279. doi:10.1111/joop.12038

- Smékal, V. (2008). Zvláštnosti osobnosti v některých právnických profesích. In D. Houbová, J. Havránek, P. Hungr, K. Brzobohatá, V. Smékal, & M. Skulová, *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Aleš Čeněk.
- Solkoff, N. (1968). The Use of Personality and Attitude Tests in Predicting the Academic Success of Medical and Law Students. *Journal of Medical Education*, 43(12), 1250-1253.
- Solkoff, N., & Markowitz, J. (1967). Personality characteristics of first-year medical and law students. *Academic Medicine*, 42(3), 195-200. doi:10.1097/00001888-196703000-00001
- Tokar, D. M., Fischer, A. R., & Subich, L. M. (1998). Personality and Vocational Behavior: A Selective Review of the Literature, 1993–1997. *Journal of Vocational Behavior*, 53(2), 115-153. doi:10.1006/jvbe.1998.1660
- Tokar, D. M., Vaux, A., & Swanson, J. L. (1995). Dimensions Relating Holland's Vocational Personality Typology and the Five-Factor Model. *Journal of Career Assessment*, 3(1), 57-74. doi:10.1177/106907279500300105
- Very, P. S., & Prull, R. W. (1970). Birth Order, Personality Development, and the Choice of Law as a Profession. *The Journal of Genetic Psychology*, 116(2), 219-221. doi:10.1080/00221325.1970.10533922
- Vries, A. D., Vries, R. E., & Born, M. P. (2010). Broad versus narrow traits: Conscientiousness and honesty-humility as predictors of academic criteria. *European Journal of Personality*, 25(5), 336-348. doi:10.1002/per.795
- Vries, R. E., & Kampen, D. V. (2010). The HEXACO and 5DPT Models of Personality: A Comparison and Their Relationships With Psychopathy, Egoism, Pretentiousness, Immorality, and Machiavellianism. *Journal of Personality Disorders*, 24(2), 244-257. doi:10.1521/pedi.2010.24.2.244
- Vries, R. E., Vries, A. D., Hoogh, A. D., & Feij, J. (2009). More than the Big Five: Egoism and the HEXACO model of personality. *European Journal of Personality*, 23(8), 635-654. doi:10.1002/per.733
- Vůjtěch, J., Zeman, P., & Holas, J. (2002). *Profesiogram soudce a státního zástupce: profesiografická studie zaměřená na výběr čekatelů a výběrová kritéria*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.

Worthington, A., & Higgs, H. (2003). Factors explaining the choice of a finance major: the role of students' characteristics, personality and perceptions of the profession. *Accounting Education*, 12(1), 1-21. doi:10.1080/0963928032000088831

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

1. Formulář zadání bakalářské diplomové práce
2. Český a anglický abstrakt diplomové práce
3. Výsledkové tabulky Tukeyho testu

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
ČERNÁ Michaela	Lipno 38, Lipno	F140511

TÉMA ČESKY:

Výzkum vlivu vybraných osobnostních charakteristik na specializaci v rámci právnických profesí.

TÉMA ANGLICKY:

Study of students' characteristics and its effect on the choice of a legal profession.

VEDOUCÍ PRÁCE:

PhDr. Daniel Dostál, Ph.D. - PCH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

- 1) Studium literatury týkající se osobnostních rozdílů v profesní orientaci.
- 2) Vymezení charakteristik a odlišností jednotlivých právnických profesí.
- 3) Pilotní studie provedená formou rozhovorů se zástupci zkoumané skupiny.
- 4) Vypracování teoretické části týkající se osobnostních charakteristik v souvislosti s volbou dané profese.
- 5) Výběr osobnostního inventáře a příprava kvantitativního výzkumu.
- 6) Realizace výzkumu u souboru studentů právnických fakult.
- 7) Statistické zpracování výsledků a jejich interpretace.
- 8) Kritická diskuze teoretických východisek, použitých metod a výsledků výzkumu.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- Cakirpaloglu, P. (2004). Psychologie hodnot. Olomouc: Votobia.
- Cakirpaloglu, P. (2012). Úvod do psychologie osobnosti. Praha: Grada.
- Feist, G. J. (2006). How development and personality influence scientific thought, interest and achievement. *Review of General Psychology*, 10, 137-156.
- Nakonečný, M. (1995). Psychologie osobnosti. Praha: Academia.
- Plháčková, A. (2003). Temperament, inteligence, sebepojetí. 1. Vyd, Brno.
- McKay, D. A., & Tokar, D. M. (2012) The HEXACO and Five-Factor Models of personality in relation to RIASEC vocational interest. *Journal of Vocational Behavior*, 81, 138-149.

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Příloha č. 2: Český a anglický abstrakt diplomové práce

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Šest dimenzí osobnosti a volba právnické profese

Autor práce: Mgr. Michaela Černá

Vedoucí práce: PhDr. Daniel Dostál, Ph.D.

Počet stran a znaků: 71, 124 148

Počet příloh: 3

Počet titulů použité literatury: 62

Abstrakt: Tato práce zkoumá souvislost osobnostních charakteristik studentů práv s jejich výběrem konkrétní právnické profese. Výzkumná data byla získána ze vzorku 882 studentů právnických fakult z celé České republiky. Zkoumané charakteristiky studentů zahrnují pohlaví, preferovanou právnickou profesi a jejich osobnostní strukturu. Ke zmapování osobnostní struktury participantů je využit osobnostní inventář HEXACO-PI-R. K interpretaci výsledků byla využita metoda faktorové analýzy (ANOVA) a post hoc testů (Tukeyho test). Výsledky provedeného výzkumu svědčí pro určitou variabilitu osobnostní struktury mezi skupinami s odlišnými preferenčními profesemi, a to bez ohledu na poměr mužů a žen v jednotlivých skupinách. Statisticky významné rozdíly byly nalezeny především na škále extraverze a emocionality. Výzkum nicméně odhalil také významnou roli pohlaví, a to zejména u škál poctivosti-pokory, emocionality, svědomitosti a altruismu.

Klíčová slova: HEXACO, rysy osobnosti, právnická profese, studenti práv, volba profese

ABSTRACT OF THESIS

Title: Six dimensions of personality and the choice of a legal profession

Author: Mgr. Michaela Černá

Supervisor: PhDr. Daniel Dostál, Ph.D.

Number of pages and characters: 71, 124 148

Number of appendices: 3

Number of references: 62

Abstract: The present study examines the relationship between personality characteristics of law students and choice of a legal profession. The data employed is drawn from a survey of 882 Czech law students at four law schools. Student characteristics examined include gender, preferred legal profession and personality traits. The HEXACO Personality Inventory – Revised was used as a measure of personality traits. In order to examine participants' professional preferences, we conducted the one-way analysis of variance (ANOVA) F statistic, accompanied by Tukey post hoc test. The evidence provided suggest that there are significant personality differences in relation to professional preference. The main effect of professional preference was found for Extraversion and Emotionality scales. Significant effect of participant gender was also found, especially for Honesty-Humility, Emotionality, Consciousness and Altruism scales.

Key words: HEXACO, personality traits, legal profession, law students, career choice

Příloha č. 3: Výsledkové tabulky Tukeyho testu

Níže uvedené tabulky uvádějí přibližné pravděpodobnosti pro post hoc testy (Tukeyho test na hladině významnosti $\alpha = 0,01$).

Čestnost; p hodnoty								
Skupina Průměr	1	2	3	4	5	6	7	
	49,219	49,008	48,160	48,846	50,768	50,921	53,000	
advokát	1		1,000	0,972	1,000	0,911	0,617	0,018
notář	2	1,000		0,998	1,000	0,941	0,825	0,119
podnikový právník	3	0,972	0,998		1,000	0,619	0,293	0,008
politik	4	1,000	1,000	1,000		0,962	0,908	0,286
právník ve státní správě	5	0,911	0,941	0,619	0,962		1,000	0,769
soudce	6	0,617	0,825	0,293	0,908	1,000		0,632
státní zástupce	7	0,018	0,119	0,008	0,286	0,769	0,632	

Vyhýbání se chamtivosti; p hodnoty								
Skupina Průměr	1	2	3	4	5	6	7	
	48,190	49,006	47,456	48,779	54,190	50,688	51,596	
advokát	1		0,997	0,996	1,000	0,000	0,165	0,052
notář	2	0,997		0,952	1,000	0,033	0,899	0,620
podnikový právník	3	0,996	0,952		0,993	0,000	0,135	0,044
politik	4	1,000	1,000	0,993		0,098	0,938	0,747
právník ve státní správě	5	0,000	0,033	0,000	0,098		0,173	0,623
soudce	6	0,165	0,899	0,135	0,938	0,173		0,991
státní zástupce	7	0,052	0,620	0,044	0,747	0,623	0,991	

Skromnost; p hodnoty								
Skupina Průměr	1	2	3	4	5	6	7	
	49,232	50,460	49,510	46,773	54,329	49,202	50,153	
advokát	1		0,970	1,000	0,791	0,003	1,000	0,986
notář	2	0,970		0,996	0,516	0,239	0,974	1,000
podnikový právník	3	1,000	0,996		0,774	0,030	1,000	0,999
politik	4	0,791	0,516	0,774		0,003	0,824	0,550
právník ve státní správě	5	0,003	0,239	0,030	0,003		0,006	0,093
soudce	6	1,000	0,974	1,000	0,824	0,006		0,988
státní zástupce	7	0,986	1,000	0,999	0,550	0,093	0,988	

Emocionalita; p hodnoty							
Skupina Průměr	1	2	3	4	5	6	7
	48,717	53,003	51,006	45,344	54,537	49,475	49,718
advokát	1	0,009	0,342	0,346	0,000	0,983	0,967
notář	2	0,009	0,798	0,001	0,956	0,097	0,229
podnikový právník	3	0,342	0,798		0,020	0,842	0,952
politik	4	0,346	0,001	0,020		0,000	0,152
právník ve státní správě	5	0,000	0,956	0,167	0,000		0,002
soudce	6	0,983	0,097	0,842	0,159	0,002	1,000
státní zástupce	7	0,967	0,229	0,952	0,152	0,012	1,000

Báživost; p hodnoty							
Skupina Průměr	1	2	3	4	5	6	7
	48,963	52,549	51,289	45,348	56,029	49,468	48,529
advokát	1		0,067	0,346	0,286	0,000	0,998
notář	2	0,067		0,977	0,002	0,291	0,237
podnikový právník	3	0,346	0,977		0,015	0,019	0,720
politik	4	0,286	0,002	0,015		0,000	0,180
právník ve státní správě	5	0,000	0,291	0,019	0,000		0,000
soudce	6	0,998	0,237	0,720	0,180	0,000	0,985
státní zástupce	7	1,000	0,076	0,340	0,550	0,000	0,985

Úzkostnost; p hodnoty							
Skupina Průměr	1	2	3	4	5	6	7
	48,612	52,175	49,899	45,798	53,167	50,731	50,215
advokát	1		0,091	0,920	0,637	0,009	0,315
notář	2	0,091		0,733	0,018	0,997	0,943
podnikový právník	3	0,920	0,733		0,280	0,310	0,994
politik	4	0,637	0,018	0,280		0,003	0,070
právník ve státní správě	5	0,009	0,997	0,310	0,003		0,576
soudce	6	0,315	0,943	0,994	0,070	0,576	1,000
státní zástupce	7	0,792	0,844	1,000	0,194	0,431	1,000

Extraverze; p hodnoty							
Skupina Průměr	1	2	3	4	5	6	7
	51,947	47,214	50,346	56,436	44,739	49,596	49,784
advokát	1		0,006	0,809	0,116	0,000	0,209
notář	2	0,006		0,371	0,000	0,745	0,609
podnikový právník	3	0,809	0,371		0,018	0,004	0,997
politik	4	0,116	0,000	0,018		0,000	0,002
právník ve státní správě	5	0,000	0,745	0,004	0,000		0,009
soudce	6	0,209	0,609	0,997	0,002	0,009	1,000
státní zástupce	7	0,484	0,610	1,000	0,006	0,015	1,000

Sociální sebeúcta; p hodnoty							
Skupina Průměr	1	2	3	4	5	6	7
	52,038	47,257	50,604	53,184	45,754	49,042	51,190
advokát	1	0,006	0,880	0,994	0,000	0,041	0,990
notář	2	0,006	0,295	0,043	0,972	0,863	0,125
podnikový právník	3	0,880	0,295		0,812	0,025	1,000
politik	4	0,994	0,043	0,812		0,003	0,937
právník ve státní správě	5	0,000	0,972	0,025	0,003		0,006
soudce	6	0,041	0,863	0,872	0,226	0,226	0,587
státní zástupce	7	0,990	0,125	1,000	0,937	0,006	0,587

Sociální smělost; p hodnoty							
Skupina Průměr	1	2	3	4	5	6	7
	51,258	46,687	50,113	57,600	44,932	50,544	49,042
advokát	1	0,008	0,953	0,003	0,000	0,991	0,440
notář	2	0,008	0,250	0,000	0,935	0,076	0,694
podnikový právník	3	0,953	0,250		0,001	1,000	0,986
politik	4	0,003	0,000	0,001		0,001	0,000
právník ve státní správě	5	0,000	0,935	0,010	0,000		0,001
soudce	6	0,991	0,076	1,000	0,001	0,001	0,880
státní zástupce	7	0,440	0,694	0,986	0,000	0,087	0,880

Společenskost; p hodnoty							
Skupina Průměr	1	2	3	4	5	6	7
	50,939	49,528	50,433	55,868	47,749	49,057	49,558
advokát	1		0,941	1,000	0,065	0,210	0,496
notář	2	0,941		0,997	0,025	0,938	1,000
podnikový právník	3	1,000	0,997		0,060	0,587	0,996
politik	4	0,065	0,025	0,060		0,001	0,003
právník ve státní správě	5	0,210	0,938	0,587	0,001		0,969
soudce	6	0,496	1,000	0,929	0,003	0,969	1,000
státní zástupce	7	0,897	1,000	0,996	0,014	0,901	1,000

Naděšení; p hodnoty							
Skupina Průměr	1	2	3	4	5	6	7
	51,816	48,024	49,982	52,691	45,528	49,938	49,798
advokát	1		0,076	0,715	0,999	0,000	0,516
notář	2	0,076		0,871	0,239	0,761	0,913
podnikový právník	3	0,715	0,871		0,792	0,066	1,000
politik	4	0,999	0,239	0,792		0,007	0,733
právník ve státní správě	5	0,000	0,761	0,066	0,007		0,035
soudce	6	0,516	0,834	1,000	0,733	0,035	1,000
státní zástupce	7	0,602	0,913	1,000	0,733	0,086	1,000

Pracovitost; p hodnoty							
Skupina Průměr	1	2	3	4	5	6	7
	51,762	46,360	48,667	49,451	47,408	51,414	50,971
advokát	1	0,001	0,099	0,822	0,017	1,000	0,993
notář	2	0,001	0,726	0,696	0,996	0,005	0,034
podnikový právník	3	0,099	0,726		1,000	0,982	0,616
politik	4	0,822	0,696	1,000		0,944	0,982
právník ve státní správě	5	0,017	0,996	0,982	0,944		0,211
soudce	6	1,000	0,005	0,279	0,922	0,061	1,000
státní zástupce	7	0,993	0,034	0,616	0,982	0,211	1,000

Otevřenost vůči zkušenosti; p hodnoty							
Skupina Průměr	1	2	3	4	5	6	7
	49,727	47,326	49,521	56,394	49,448	50,533	47,436
advokát	1		0,560	1,000	0,002	1,000	0,985
notář	2	0,560		0,791	0,000	0,870	0,266
podnikový právník	3	1,000	0,791		0,006	1,000	0,985
politik	4	0,002	0,000	0,006		0,010	0,019
právník ve státní správě	5	1,000	0,870	1,000	0,010		0,989
soudce	6	0,985	0,266	0,985	0,019	0,989	
státní zástupce	7	0,437	1,000	0,745	0,000	0,850	0,169

Nekonvenčnost; p hodnoty							
Skupina Průměr	1	2	3	4	5	6	7
	50,230	48,181	49,944	56,650	48,284	50,371	46,291
advokát	1		0,704	1,000	0,003	0,758	1,000
notář	2	0,704		0,904	0,000	1,000	0,692
podnikový právník	3	1,000	0,904		0,005	0,928	1,000
politik	4	0,003	0,000	0,005		0,000	0,006
právník ve státní správě	5	0,758	1,000	0,928	0,000		0,743
soudce	6	1,000	0,692	1,000	0,006	0,743	
státní zástupce	7	0,009	0,867	0,097	0,000	0,838	0,014